

**Gwahanol strwythurau ar gyfer darparu
gwasanaethau cyhoeddus gan ddefnyddio tai
cymdeithasol yn faes astudiaeth achos**

Llywodraeth Cymru

Awst 2013

Cynnwys

Rhif Tudalen.

<u>Crynodeb Gweithredol</u>	1
<u>1. Cyflwyniad</u>	6
<u>2. Dull</u>	8
<u>3. Y ddarpariaeth tai cymdeithasol yng Nghymru</u>	9
<u>4. Y canfyddiadau</u>	13
<u>5. Casgliadau ac argymhellion</u>	23
<u>Atodiad A: Nodyn Briffio</u>	28
<u>Atodiad B - Tablau</u>	35

Crynodeb Gweithredol

Gwybodaeth am yr ymchwil

Ym mis Gorffennaf 2013, penododd Llywodraeth Cymru, gan weithredu ar ran Comisiwn Cwmnïau Cydweithredol a Chydfuddiannol Cymru (y Comisiwn) Altair Consultancy and Advisory Services Ltd (Altair) i wneud gwaith ymchwil i wahanol strwythurau ar gyfer darparu gwasanaethau cyhoeddus gan ddefnyddio tai cymdeithasol yn faes ar gyfer astudiaeth achos. Gwelwyd bod tai yn faes da ar gyfer astudiaeth achos oherwydd bod yna ystod o fodelau darparu, gan gynnwys cwmnïau cymunedol cydfuddiannol, sy'n darparu gwasanaethai tai cymdeithasol.

Y briff ar gyfer yr ymchwil oedd archwilio a chymharu profiadau yn y sector tai cymdeithasol gan roi sylw i'r canlynol:

- Gwerthoedd Gwasanaethau Cyhoeddus
- Dyrannu Adnoddau'n Deg
- Cynaliadwyedd Ariannol
- Telerau ac amodau Teg i'r Gweithwyr

Roedd y rhain yn bedwar maes a oedd yn destun pryder a godwyd mewn gwaith ymchwil academiaidd i'r rhaglen cwmnïau cydfuddiannol yn Lloegr.

Y sampl arfaethedig ar gyfer yr astudiaeth achos oedd deuddeg o gyrff a'r rheini â thair ffurf drefniadaethol wahanol: awdurdod lleol, cwmni cymunedol cydfuddiannol a chymdeithas dai. Penderfynwyd mynd ati drwy gynnal cyfweiliadau lled-strwythuredig gyda phobl a oedd yn cynrychioli'r rheolwyr, yr undebau a'r tenantiaid.

Dyma'r sefydliadau a gymerodd ran yn yr astudiaeth:

Awdurdodau Lleol

Cynghorau Ynys Môn, Caerdydd, Sir Ddinbych a Sir y Fflint

Landlordiaid Cymdeithasol Cofrestredig

Grŵp Gwalia, Cartrefi Dinas Casnewydd, Cymdeithas Tai Taf, Cymoedd i'r Arfordir

Cwmnïau Cymunedol Cydfuddiannol

Tai Cymunedol Bron Afon, Cartrefi Castell-nedd Port Talbot, Tai Cymunedol Tai Calon

Roedd y pedwerydd cwmni cymunedol cydfuddiannol, Tai Rhondda Cynon Taf, eisoes wedi darparu tystiolaeth yn uniongyrchol ar gyfer y Comisiwn ac ni allai ymrwmo i'r astudiaeth. Felly, cymerodd un-ar-ddeg o sefydliadau ran yn y gwaith ymchwil.

Yn ystod mis Gorffennaf a mis Awst 2013, cynhaliwyd 28 o gyfweiliadau lled-strwythuredig gan ymchwilydd Altair: 11 gyda chynrychiolwyr o blith y rheolwyr, 8 gyda chynrychiolwyr o blith yr undebau a 9 gyda chynrychiolwyr o blith y tenantiaid.

Strwythur yr adroddiad

Mae adroddiad y gwaith ymchwil yn ymdrin â'r canlynol:

- Mae Adran Un yn esbonio cefndir y gwaith ymchwil ac amcanion yr astudiaeth.
- Mae Adran Dau yn egluro sut yr aethpwyd ati i wneud y gwaith ymchwil
- Mae Adran Tri yn crynhoi'n fyr y ddarpariaeth tai cymdeithasol, gan nodi rhai o brif nodweddion yr awdurdodau lleol, y cymdeithasau tai a'r mentrau cymunedol cydfuddiannol.
- Mae Adran Pedwar yn cynnwys y canfyddiadau manwl.
- Mae Adran Pump yn cynnwys casgliadau ac argymhellion yr astudiaeth. Rhestrir y rhain isod hefyd.

Casgliadau ac argymhellion

Mae'r adroddiad hwn wedi ystyried ymatebion sampl o awdurdodau lleol, cymdeithasau tai a chwmnïau cymunedol cydfuddiannol yng Nghymru gyda golwg ar y pedwar maes sydd dan sylw: gwerthoedd y sector cyhoeddus, dyrannu adnoddau'n deg, cynaliadwyedd ariannol a thelerau ac amodau gweithwyr. Darparwyd yr wybodaeth gan gynrychiolwyr o blith rheolwyr, undebau a thenantiaid yr un-ar-ddeg o sefydliadau a holwyd ac mae'r wybodaeth honno wedi cael ei chrynhoi gan yr ymchwilydd.

Pan ddefnyddir ymchwil yr astudiaethau achos hyn o dai cymdeithasol yng Nghymru, fe welir darlun gwahanol iawn o sut mae cymdeithasau tai a chwmnïau cymunedol cydfuddiannol yn gweithredu yma i'r darlun a gafwyd pan wnaethpwyd gwaith ymchwil i raglen cwmnïau cydfuddiannol gwasanaethau cyhoeddus yn Lloegr.

Gwerthoedd y sector cyhoeddus - yr hyn sydd dan sylw

Y pryder oedd nad yw cyrff darparu cydweithredol a chydfuddiannol o reidrwydd yn arddel 'gwerthoedd y sector cyhoeddus' ac y gallai diffyg gwerthoedd o'r fath ostwng safonau atebolrwydd, cydraddoldeb a niwtraliaeth wleidyddol.

Gwerthoedd y sector cyhoeddus - y canfyddiadau

Mae ymrwymiad amlwg i werthoedd gwasanaethau cyhoeddus ym mhob sefydliad yn y sampl o astudiaethau achos ym maes tai, ac roedd llawer o'r ymatebwyr yn gallu rhoi enghreifftiau o hyn. Byddai'n werthfawr petai pob categori o sefydliad, yr awdurdodau lleol, y cymdeithasau tai a'r cwmnïau cymunedol cydfuddiannol, yn meddwl sut orau mae mynegi'n glir eu hymrwymiad i'r gwerthoedd hyn, gan fod lle i sicrhau gwell dealltwriaeth o sut maent yn 'byw' y gwerthoedd ar lefel ymarferol.

Dyrannu adnoddau'n deg - yr hyn sydd dan sylw

Y pryder oedd bod llu o wahanol drefniadau ar waith yn lleol ar gyfer gwasanaethau a bod hynny o bosibl yn golygu lefelau gwahanol o wasanaeth, neu wahanol safonau neu amgylchiadau. Fe allai hyn olygu bod 'loteri cod post' ar waith.

Dyrannu adnoddau'n deg - y canfyddiadau

Ychydig o wahaniaeth sydd rhwng y mathau o drefniadaeth o ran natur y gwasanaethau a ddarperir yn fewnol a'r rheini a brynir gan gyflenwyr allanol. Mae'n ymddangos hefyd nad oes dim awydd i brynu gwasanaethau o'r tu allan, ac, os rhywbeth, mai'r duedd yw bod pethau'n symud i'r cyfeiriad arall. Mae defnyddwyr gwasanaethau'n deall yn iawn pa wasanaethau y dylent fod yn eu cael a bydd y cyrff yn defnyddio nifer o wahanol ddulliau er mwyn cyfleu'r wybodaeth honno iddynt.

Cynaliadwyedd ariannol - yr hyn sydd dan sylw

Y pryder oedd bod cwmnïau cydfuddiannol y sector cyhoeddus yn gweithredu mewn amgylchedd risg uchel a hynod gystadleuol ac y gallant yn sgil hynny fynd 'i'r wal' gan beryglu swyddi a tharfu ar wasanaethau.

Cynaliadwyedd ariannol - y canfyddiadau

Bydd cymdeithasau tai a chwmnïau cydfuddiannol Cymru yn gweithredu mewn amgylchedd rheoleiddio sy'n golygu ei bod yn rhaid iddynt asesu eu hyfywedd ariannol bob blwyddyn. Mae gan Lywodraeth Cymru bwerau i fynnu bod awdurdodau lleol, cymdeithasau tai a chwmnïau cydfuddiannol yn defnyddio cymorth allanol er mwyn mynd i'r afael ag unrhyw fethiant yn y gwasanaeth.

Y perygl ariannol mwyaf i bob sefydliad tai yw effaith y diwygiadau lles, a hynny wrth i wasanaethau gael eu rhoi dan bwysau ac wrth iddynt golli ffrydiau incwm. Er nad oes fawr o berygl i asedau gael eu trosglwyddo, gan fod camau rheoli ar waith o fewn y cyrff a thrwy Lywodraeth Cymru, mae diffyg ymwybyddiaeth a dealltwriaeth o sut mae'r 'clo asedau' yn gweithio. Gallai pob sefydliad tai wneud datganiadau eglurach yn y maes hwn. Drwy wneud hynny, byddent yn rhoi mwy o sicrwydd i staff ac i ddefnyddwyr gwasanaethau ynglŷn ag o dan ba amgylchiadau y byddai asedau'n cael eu cadw o fewn y busnes neu'n cael eu trosglwyddo allan o'r busnes pe digwyddai iddo fethu.

Telerau ac amodau gweithwyr – yr hyn sydd dan sylw

Y pryder oedd, oherwydd cystadleuaeth, y bydd y pwysau ar gostau'n anochel yn arwain at erydu telerau ac amodau gweithwyr ar ôl i sefydliadau adael prif ffrwd y sector cyhoeddus.

Telerau ac amodau gweithwyr - y canfyddiadau

Mae gwahaniaethau yn nhelerau ac amodau gweithwyr, yn enwedig yng ngrŵp y cymdeithasau tai lle mae 'na wahanol gynlluniau talu i'r hyn a geir mewn llywodraeth leol lle bydd y telerau a'r amodau'n cael eu negodi'n genedlaethol yn sail i'r strwythur talu. Nid yw hyn o reidrwydd yn golygu bod y telerau a'r amodau'n waeth. O'r wybodaeth a ddarparwyd, gellid casglu bod staff cymdeithasau tai a chwmnïau cymunedol cydfuddiannol nad ydynt yn dod o dan delerau ac amodau'r Cydgyngor Cenedlaethol wedi gwneud cystal o leiaf, os nad yn well, o ran eu cyflogau, nag y mae staff awdurdodau lleol.

Mae cyflogau staff sy'n yn gweithio o dan delerau ac amodau awdurdodau lleol wedi cael eu rhewi tan eleni (2013/14) ond mae sefydliadau eraill wedi gallu bod yn fwy hyblyg ac mae rhai o'u cyflogau wedi cynyddu yn sgil y cynnydd mewn costau byw. Mae 'na awgrym hefyd bod yr ystod o fuddion a gynigir i staff yn fwy ymhlith y cymdeithasau tai a'r mentrau cydfuddiannol yn y sampl.

Er nad oedd cymharu'r cymarebau rhwng y cyflog isaf a'r cyflog uchaf yn broses syml, oherwydd yr ystod o wahanol swyddogaethau y bydd awdurdodau lleol yn eu cyflawni o'u cymharu â'r cymdeithasau tai a'r cwmnïau cymunedol cydfuddiannol, nid oedd gwahaniaethau mawr yn y cymarebau rhwng y staff a enillai'r cyflog mwyaf a'r rhai a enillai'r cyflog lleiaf.

Mae 'na rywfaint o dystiolaeth bod rhai o'r cyrff y trosglwyddwyd stoc iddynt yn fuan yn y broses yn symud oddi wrth gynlluniau pensiwn â buddion wedi'u diffinio, ond hyd yn hyn, mae 'na amrywiaeth o gynlluniau wedi bod ar gael, rhai â buddion wedi diffinio a rhai â'r cyfraniadau wedi'u diffinio.

Mae'r tabl isod yn dangos cymhariaeth gyffredinol rhwng y gwahanol fathau o sefydliadau gyda golwg ar y pedwar categori: gwerthoedd y sector cyhoeddus, dyrannu adnoddau'r deg, cynaliadwyedd ariannol, a thelerau ac amodau teg i'r gweithwyr.

Cymharu'r mathau o sefydliadau				
	Byw gwerthoedd gwasanaethau cyhoeddus	Dyrannu adnoddau'n deg	Cynaliadwyedd ariannol	Telerau ac amodau teg i'r gweithwyr
Awdurdodau lleol	Yn ceisio sicrhau hyn neu'n meddwl eu bod yn gwneud hyn	Yn rheoli'r rhan fwyaf o'r gwasanaethau'n fewnol Dim cynlluniau mawr i brynu gwasanaethau allanol	Prif risg: diwygio lles Eraill: toriadau'r llywodraeth Ailfuddsoddi gwargedau Risg fechan iawn y caiff asedau eu trosglwyddo	Telerau ac amodau'r Cydgyngor Cenedlaethol Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol Adolygu'r sefydliad yn barhaus, fe allai toriadau i'r gyllideb effeithio ar y sefydliad
Cymdeithasau tai	Yn ceisio sicrhau hyn neu'n meddwl eu bod yn gwneud hyn	Yn rheoli'r rhan fwyaf o'r gwasanaethau'n fewnol Dim cynlluniau mawr i brynu gwasanaethau'n allanol; ond mae 'na symud at ddarparu mwy o wasanaethau'n fewnol	Prif risg: diwygio lles Risgiau eraill: risgiau o'r portffolio benthyciadau Ailfuddsoddi gwargedau Risg fechan iawn y caiff asedau eu trosglwyddo	Amrywiaeth o delerau a buddion i weithwyr Amrywiaeth o gynlluniau pensiwn Adolygu'r sefydliad yn barhaus. Rhagwelir toriadau i'r gyllideb/lles yn y tymor hwy

<p>Cwmnïau Cymunedol Cydfuddiannol</p>	<p>Yn ceisio sicrhau hyn neu'n meddwl eu bod yn gwneud hyn</p>	<p>Yn rheoli'r rhan fwyaf o'r gwasanaethau'n fewnol Dim cynlluniau mawr i brynu gwasanaethau allanol; ond mae 'na symud at ddarparu mwy o wasanaethau'n fewnol</p>	<p>Prif risg: diwygio lles Risgiau eraill: risgiau o'r portffolio benthyciadau Ailfuddsoddi gwargedau Risg fechan iawn y caiff asedau eu trosglwyddo</p>	<p>Telerau ac amodau'r Cydgyngor Cenedlaethol Cynllun pensiwn Llywodraeth Leol Dim crebachu ar y sefydliad Adeoli pan ddaw'r rhaglen waith i ben.</p>
---	--	--	--	---

2. Cyflwyniad

1.1 Cefndir

Ym mis Gorffennaf 2013, gan weithredu ar ran Comisiwn Mentrau Cydweithredol a Chydfuddiannol Cymru (y Comisiwn) penododd Llywodraeth Cymru Altair Consultancy Advisory Services Ltd (Altair) i ymchwilio i wahanol strwythurau ar gyfer darparu gwasanaethau cyhoeddus gan ddefnyddio tai cymdeithasol yn faes ar gyfer astudiaeth achos.

Un maes sydd o ddiddordeb i'r Comisiwn yw'r posibilrwydd o drosglwyddo gwasanaethau cyhoeddus i fodel darparu cydfuddiannol. Gwelwyd bod tai'n faes da ar gyfer astudiaeth achos oherwydd bod ystod o fodolau darparu ar waith eisoes yn y maes hwn. Byddai astudiaeth achos ym maes tai yn galluogi'r Comisiwn i gymharu perfformiad gwasanaethau cyhoeddus cydfuddiannol â gwasanaethau cymharol eraill a ddarperir gan sefydliadau sydd â'r un nod yn ei hanfod, sef darparu tai cymdeithasol.

Y briff ar gyfer y gwaith ymchwil oedd archwilio a chymharu profiadau yn y sector tai cymdeithasol gyda golwg ar y canlynol:

- Gwerthoedd Gwasanaethau Cyhoeddus
- Dyrannu Adnoddau'n Deg
- Cynaliadwyedd Ariannol
- Telerau ac amodau Teg i'r Gweithwyr

Dyma sut y disgrifiwyd y rhain yn y briff:

- *“Gwerthoedd Gwasanaethau Cyhoeddus: y pryder yw nad yw cyrff darparu cydweithredol a chydfuddiannol o reidrwydd yn arddel 'gwerthoedd y sector cyhoeddus'. Dadleuir y gallai diffyg gwerthoedd o'r fath ostwng safonau atebolrwydd, cydraddoldeb a niwtraliaeth wleidyddol.*
- *Dyrannu Adnoddau'n Deg: y pryder yw y gallai lluo o wahanol drefniadau lleol ar gyfer gwasanaethau olygu gwahanol lefelau o wasanaeth, neu wahanol safonau neu amodau, ac y gallai hynny arwain ryw fath o 'loteri cod post'. Mae beirniadaeth o'r fath wedi cael dylanwad gwleidyddol cryf yn y gorffennol.*
- *Cynaliadwyedd Ariannol: mae'r papur yn dadlau bod caffael yn y sector cyhoeddus o reidrwydd yn golygu bod gorgyflenwad yn y farchnad, a bod hynny, ynghyd â chontractau byr yn golygu bod mentrau cydfuddiannol y sector cyhoeddus yn hynod gystadleuol ac yn gweithredu mewn amgylchedd risg uchel. Yn sgîl hynny, fe all mentrau cydfuddiannol y sector cyhoeddus fynd 'i'r wal', gan beryglu swyddi a tharfau ar wasanaethau.*
- *Telerau ac Amodau i Weithwyr: mae'r papur yn awgrymu nad oes consensws ymhlith y rhai sy'n argymhell y modelau darparu amgen ynghylch a ellir cynnal cyflogau ac amodau'r sector cyhoeddus (pensiynau'n arbennig) y tu*

allan i'r sector cyhoeddus. Mae'r papur yn dadlau, oherwydd y gystadleuaeth yn y sector, y bydd y pwysau ar gostau'n anochel yn arwain at erydu telerau ac amodau gweithwyr ar ôl iddynt adael prif ffrwd y sector cyhoeddus."

Roedd gwaith ymchwil academaidd blaenorol¹ yn tynnu sylw at bryderon penodol am raglen y cwmnïau cydfuddiannol yn Lloegr gan gasglu y gellid sicrhau manteision trefnu gwasanaethau cyhoeddus ar batrwm mentrau cymdeithasol (e.e. ymgysylltu â'r gweithlu, cynnwys cleientiaid, arloesi a hyblygrwydd) heb newid y model darparu.

Bydd yr astudiaeth achos ym maes tai sy'n cael eu hystyried yn yr adroddiad hwn yn rhoi golwg ar y profiad a gafwyd ym maes tai cymdeithasol yng Nghymru.

1.1. Amcanion yr ymchwil

Amcanion y prosiect ymchwil yw:

(1) Archwilio a chymharu profiadau yn y sector tai cymdeithasol yn y pedwar maes uchod, gan ddefnyddio deuddeg o sefydliadau ar gyfer yr astudiaethau achos, a hynny ar draws tair ffurf drefniadaethol wahanol a ddefnyddir i ddarparu gwasanaethau tai:

- 4 sy'n cael eu cynnal yn uniongyrchol gan awdurdodau lleol
- 4 sy'n cael eu cynnal gan gwmnïau cydfuddiannol
- 4 sy'n cael eu cynnal gan ryw ffurf arall ar sefydliad (Landlordiaid Cymdeithasol Cofrestredig).

(2) Cynnig cyfres o argymhellion i fynd i'r afael â'r pryderon a fynegwyd gan gydweithwyr yn y mudiad Undebau Llafur.

Rhoddir adroddiad am y canfyddiadau i'r Comisiwn, a sefydlwyd i gyflwyno argymhellion i Lywodraeth Cymru ynglŷn â thyfu a datblygu'r economi gydweithredol a chydfuddiannol yng Nghymru. Mae'r Comisiwn wedi derbyn tystiolaeth gan ystod o gyrff ac mae ar fin adrodd am ei ganfyddiadau ym mis Medi 2013.

Cleient Llywodraeth Cymru ar gyfer yr ymchwil oedd Matthew Nobbs, Rheolwr Cyfathrebu a Pholisi, Comisiwn Mentrau Cydweithredol a Chydfuddiannol Cymru.

Cwblhawyd y gwaith ymchwil yn ystod mis Gorffennaf a mis Awst 2013 gan Judith Wayne, Cyfarwyddwr, Altair. Mae'n ddiolchgar i bawb a gymerodd ran am eu parodrwydd i rannu eu profiadau a'u dealltwriaeth; gwerthfawrogir eu cyfraniad yn fawr.

---

¹ Mutual Benefit? Should mutual, co-operatives and social enterprises deliver public Services? Unsain, 2011

2. Dull

Cwblhawyd y gwaith ymchwil drwy gynnal cyfres o gyfweiliadau lled-strwythuredig gyda chynrychiolwyr sefydliadau'r astudiaethau achos. Rhoddodd Jim McKirdle, Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru, gyngor am awdurdodau lleol addas i gysylltu â hwy, ac fe gafwyd cyngor ynghylch Landlordiaid Cymdeithasol Cofrestredig gan Dai Cymunedol Cymru. Mae pedwar Cwmni Cymunedol Cydfuddiannol yng Nghymru felly, yn y sector hwn, nid oedd angen dethol.

Ar ôl cael y cyngor hwn gan Gymdeithas Llywodraeth Leol Cymru a Thai Cymunedol Cymru, ymchwilydd Altair a benderfynodd yn derfynol pa awdurdodau lleol a chymdeithasau tai a fyddai'n cael eu cynnwys yn yr astudiaeth. Er mai dim ond nifer fach o sefydliadau yr oedd eu hangen ar gyfer yr astudiaeth, gofaldwyd eu bod yn cynnig ystod eang o nodweddion.

Roedd yr awdurdodau lleol yn cynnwys y rheini a oedd wedi penderfynu cadw'u gwasanaethau tai'n fewnol (e.e. Sir Ddinbych, Sir Fôn a Chaerdydd a'r rheini a oedd wedi ymgynghori â thenantiaid ynglŷn â throsglwyddo'u stoc i gorff allanol, ond lle'r oedd y tenantiaid wedi pleidleisio yn erbyn hynny (e.e. Sir y Fflint ac Abertawe). Nodwedd arall a ystyriwyd oedd maint y stoc tai ac a oedd yn bennaf mewn lleoliad trefol ynteu mewn lleoliad gwledig.

Roedd y cymdeithasau tai'n cynnwys y rheini a ffurfiwyd ar ôl trosglwyddo stoc tai awdurdodau lleol (Cartrefi Dinas Casnewydd a Cymoedd i'r Arfordir), yn ogystal â chymdeithasau tai traddodiadol (Grŵp Gwalia a Chymdeithas Tai Taf), h.y. y rheini a sefydlwyd yn gymdeithasau tai yn y lle cyntaf. Maint ac ystod y gwasanaethau a ddarperid (e.e. tai'n bennaf (Cymdeithas Tai Taf) neu dai, gofal a gwasanaethau eraill (Grŵp Gwalia), yn ogystal â'u lleoliad, oedd rhai o'r nodweddion eraill a ystyriwyd.

Dyma'r sefydliadau a gymerodd ran yn yr astudiaeth:

Awdurdodau lleol

Cynghorau Ynys Môn, Caerdydd, Sir Ddinbych a Sir y Fflint

Landlordiaid Cymdeithasol Cofrestredig

Grŵp Gwalia, Cartrefi Dinas Casnewydd, Cymdeithas Tai Taf, Cymoedd i'r Arfordir

Cwmnïau Cymunedol Cydfuddiannol

Tai Cymunedol Bron Afon, Cartrefi Castell-nedd Port Talbot, Tai Cymunedol Tai Calon

Gwahoddwyd Cyngor Abertawe (awdurdod lleol) a Chartrefi Rhondda Cynon Taf (Cymunedol Cydfuddiannol) ill dau i gymryd rhan. Ni allai'r naill na'r llall ymrwymo i'r amserlen ar gyfer yr astudiaeth; dywedodd Cartrefi Rhondda Cynon Taf eu bod eisoes wedi darparu tystiolaeth yn uniongyrchol ar gyfer y Comisiwn.

Felly, cymerodd un-ar-ddeg o sefydliadau ran yn y gwaith ymchwil. Y bwriad, fel y'i nodwyd yn y briff, oedd bod Altair yn cyfweld ag un o gynrychiolwyr y rheolwyr a'r undebau a, lle bo modd, un o gynrychiolwyr y tenantiaid hefyd; cyfanswm o 33 o bobl bosibl i'w cyfweld. Darparwyd manylion cysylltu'r undebau a'r tenantiaid gan y

rheolwyr.

Cynhaliwyd 28 o gyfweiliadau, 11 gyda chynrychiolwyr o blith y rheolwyr, 8 o blith yr undebau a 9 o blith y tenantiaid.

Aeth Altair ati i baratoi gwybodaeth gefndir am yr astudiaeth ac fe ddatblygwyd holiadur a anfonwyd o flaen llaw at y rhai a oedd yn cymryd rhan. Atodir copi o'r wybodaeth gefndir a'r prif holiadur yn Atodiad A. Mae prif gopi'r holiadur yn dangos pa gwestiynau a atebwyd gan y gwahanol gategoriâu a gymerodd ran, a hefyd yr awgrymiadau a ddefnyddiwyd i gynorthwyo'r ymatebwyr wrth iddynt ateb cwestiynau unigol.

Roedd y cyfweiliadau'n gymysgedd o gyfweiliadau dros y ffôn a chyfweiliadau wyneb-wyneb, a'r mwyafrif ohonynt dros y ffon. Er bod y cwestiynau a'r awgrymiadau cynorthwyol yn llywio'r cyfweiliad, roedd yr atebion a gofnodwyd yn dangos sut roedd y sawl a gyfweiliwyd yn deall y cwestiwn. Casglodd Altair yr ymatebion ac fe ddadansoddir y rhain yn Adran Pedwar. Yn Atodiad B, ceir tablau sy'n dangos yr ymatebion manwl i'r cyfweiliad.

3. Y ddarpariaeth tai cymdeithasol yng Nghymru

Y ddarpariaeth tai cymdeithasol yng Nghymru

Darperir tai cymdeithasol yng Nghymru gan Awdurdodau Lleol a Landlordiaid Cymdeithasol Cofrestredig. Mae awdurdodau lleol yn darparu tai ers can mlynedd bron, ac fe welwyd rhaglenni mawr i godi tai cyngor yn yr 1950au a'r 1970au. Sefydlwyd y rhan fwyaf o'r Landlordiaid Cymdeithasol Cofrestredig yng Nghymru (dyma'r term generig ar gyfer cymdeithasau tai a chwmnïau cymunedol cydfuddiannol) yn yr 1970au ac fe ddechreusant ddatblygu cartrefi newydd gyda grantiau gan y llywodraeth. Gwelwyd cynnydd yn eu rhaglenni adeiladu yn yr 1980au ar ôl iddynt allu manteisio ar gyllid preifat gan y banciau a'r cymdeithasau adeiladu i ategu'r arian grant. O 2002 ymlaen, fe dyfodd sector y Landlordiaid Cymdeithasol Cofrestredig yn sylweddol, gydag un-ar-ddeg o awdurdodau lleol yn trosglwyddo'u stoc iddynt

Y broses trosglwyddo stoc

Yng Nghymru, dechreuwyd trosglwyddo stoc o'r awdurdodau lleol i gymdeithasau tai yn 2002, er bod rhai ystadau wedi'u trosglwyddo cyn hynny (yr un mwyaf nodedig oedd trosglwyddiad stoc Fferm Glyn-taf yn 1993 o Gyngor Bwrdeistref Taf Elái i Gymdeithas Tai Newydd. Trosglwyddiad dan gynllun Dewis y Tenantiaid (dan arweiniad tenantiaid) oedd hwn. Y prif reswm dros ystyried trosglwyddo stoc ar raddfa fawr oedd nad oedd gan awdurdodau lleol ddigon o adnoddau i fuddsoddi fel yr oedd angen ei wneud er mwyn cydymffurfio â Safon Ansawdd Tai Cymru.

Rhoddodd Llywodraeth Cymru ganllawiau i awdurdodau lleol ynglŷn â'r broses trosglwyddo stoc. Y man cychwyn ar gyfer awdurdod lleol a oedd yn ystyried trosglwyddo oedd gwerthuso'r opsiynau a phenderfynu beth fyddai goblygiadau trosglwyddo neu gadw'r stoc i'r cyngor ac i'w denantiaid. Ar ôl i gyngor benderfynu

mai trosglwyddo stoc oedd yr opsiwn yr oedd yn ei ffafrio, y camau nesaf fyddai ffurfio corff dielw newydd a fyddai'n ysgwyddo'r stoc tai, petai tenantiaid yn pleidleisio o blaid hynny, a pharatoi 'Dogfen Gynnig' a fyddai'n cynnwys manylion llawn goblygiadau'r trosglwyddo. Roedd hyn yn cynnwys gwybodaeth am rôl barhaus cyngor, y gwasanaethau y byddai landlord newydd yn eu darparu, y gwaith a wneid ar eiddo a'r ffordd y gallai tenantiaid ymgysylltu â'r landlord newydd. Roedd y Ddogfen Gynnig hefyd yn cymharu'r hyn y gallai'r cyngor ei gynnig yn y dyfodol â'r hyn y gallai'r landlord newydd ei ddarparu.

Rhodddwyd dewis i'r tenantiaid a oeddent yn dymuno trosglwyddo i'r landlord newydd, sef y landlord newydd a sefydlwyd gan y cyngor ynteu aros gyda'r cyngor ei hun. Ar ôl proses bleidleisio annibynnol, petai'r tenantiaid o blaid trosglwyddo, byddai'r landlord newydd yn ysgwyddo perchnogaeth y stoc ac yn ei rheoli.

Awdurdodau Lleol

Mae dau ar hugain o awdurdodau lleol yng Nghymru. Cyngorau sydd wedi cadw'u stoc yw un-ar-ddeg o'r rhain ac mae'r un-ar-ddeg arall wedi trosglwyddo'u stoc tai i gymdeithasau tai sydd wedi'u sefydlu o'r newydd, ar ôl i'r tenantiaid bleidleisio o blaid trosglwyddo. Trosglwyddwyd stoc pedwar i gwmnïau cymunedol cydfuddiannol, un i fodel cyfun (Cartrefi Dinas Casnewydd - model Pont) a chwech i ffurf gyfansoddiadol arall, sy'n fwy tebyg i gymdeithas dai draddodiadol.

Roedd pedwar o'r awdurdodau a gadwodd eu stoc wedi cynnal pleidlais ymhlith eu tenantiaid yn gofyn iddynt a ddylid trosglwyddo'u stoc i sefydliadau tai newydd ond fe bleidleisiodd y tenantiaid yn erbyn hynny. Y pedwar oedd Caerffili, Sir y Fflint, Abertawe a Wrecsam. Cyhoeddodd Llywodraeth Cymru yn ddiweddar ei bod wedi sicrhau cytundeb gyda Thrysorlys y Deyrnas Unedig ynghylch trefn hunan-ariannu newydd i awdurdodau lleol a fydd yn rhoi mwy o ryddid iddynt o ran ariannu eu tai. Dylai hyn olygu y gall yr awdurdodau sydd wedi cadw'u stoc naill ai fuddsoddi rhagor yn y stoc honno a/neu adeiladu cartrefi ychwanegol. Felly, ni ragwelir y bydd rhagor o awdurdodau lleol yn trosglwyddo'u stoc i ffurfiau eraill ar berchnogaeth.

Mae awdurdodau lleol yn cael eu llywodraethu gan gynghorwyr sydd wedi'u hethol gan yr etholwyr hynny sydd wedi cofrestru ac sy'n gymwys i bleidleisio yn ardal yr awdurdod lleol dan sylw.

Landlordiaid cymdeithasol cofrestredig

Mae 37 Landlord Cymdeithasol Cofrestredig o bwys yng Nghymru ac mae pob un o'r rhain wedi'u cofrestru gyda Llywodraeth Cymru ac yn cael eu rheoleiddio ganddi². Gelwir Landlordiaid Cymdeithasol Cofrestredig yn gymdeithasau tai hefyd. Mae'r rhain i gyd yn gweithio o fewn fframwaith rheoleiddio sy'n cael ei bennu a'i asesu gan Lywodraeth Cymru. Ers 2012, mae'r fframwaith wedi cynnwys set o Ganlyniadau Cyflawni y mae'n rhaid cydymffurfio â hwy. Un o'r rhain yw y bydd y sefydliadau'n dilyn Gwerthoedd Gwasanaethau Cyhoeddus.

Sefydliadau dielw yw Landlordiaid Cymdeithasol Cofrestredig ac fe'u llywodraethir gan fyrdau. Mae cyfansoddiad y byrdau hyn wedi'i bennu yn eu hofferynnau

² Nid yw'r ffigur hwn yn cynnwys Cymdeithasau Abbeyfield na nifer o gymdeithasau bach sy'n rheoli niferoedd bach iawn o stoc.

llywodraethu (Rheolau neu Femorandwm ac Erthyglau). Mae aelodau'r bwrdd yn gweithio o fewn gofynion cyfansoddiadol eu sefydliad, ac yn unol â chanllawiau arferion da Tai Cymunedol Cymru, y corff sy'n cynrychioli Landlordiaid Cymdeithasol Cofrestredig Cymru.

Bydd rhai Landlordiaid Cymdeithasol Cofrestredig yn defnyddio strwythur grŵp, a bydd aelodau eraill y grŵp yn darparu gwasanaethau sy'n gysylltiedig â thai. Mae'r rhain yn amrywio o weithgareddau mentrau cymdeithasol sy'n canolbwyntio ar gyflogaeth a hyfforddiant, rhenti'r farchnad a rhenti canolraddol, tai sydd ar werth, gofal preswyl a chymorth i bobl agored i niwed. Sefydliadau annibynnol yw Landlordiaid Cymdeithasol Cofrestredig eraill. Sefydlir y rhan fwyaf yn Gymdeithasau Diwydiannol a Darbodus elusenol; mae ambell un yn Gwmni Anelusenol Cyfyngedig drwy Warant, neu mae aelodau o'u grŵp yn defnyddio'r ffurf gyfansoddiadol hon.

Mae stoc un-ar-ddeg o'r Landlordiaid Cymdeithasol Cofrestredig wedi'i throsglwyddo gan awdurdodau lleol ar ôl i'r tenantiaid bleidleisio o blaid trosglwyddo. Maent yn cynnwys dwy o'r cymdeithasau tai yn yr astudiaeth ymchwil - Cartrefi Dinas Casnewydd a Cymoedd i'r Arfordir (V2C)³, a'r tri chwmni cymunedol cydfuddiannol - Bron Afon, Cartrefi Castell-nedd Port Talbot a Tai Calon.

Trosglwyddo stoc i gwmnïau cymunedol cydfuddiannol ac i gyrff eraill.

Mae rhai pethau'n debyg a rhai pethau'n wahanol rhwng y cwmnïau cymunedol cydfuddiannol a chyrrff eraill y trosglwyddir stoc iddynt: dyma'r prif bwyntiau:

Beth sy'n debyg

Byddai'r tenantiaid, cyn pleidleisio, wedi cael Dogfen Gynnig yn rhoi'r wybodaeth iddynt am natur y sefydliad, sut y byddai'n cael ei llywodraethu, sut y byddai'n cael ei chynnal, a'r gwahaniaethau rhwng yr hyn y gallai'r cyngor a'r landlord newydd ei ddarparu. Byddai'r Ddogfen Gynnig hefyd wedi nodi natur y gwelliannau arfaethedig i'r stoc dai a'r gwasanaethau, a manylion am sut y gallai'r tenantiaid ymwneud â'r broses.

Bydd Cytundeb Trosglwyddo rhwng yr awdurdod lleol a'r landlord newydd a bydd honno'n ddogfen gyfreithiol gyfrwymol sy'n ymrwymo'r landlord newydd i wireddu addewidion y Ddogfen Gynnig.

Bydd gan awdurdodau lleol rôl o hyd o fewn y sefydliadau newydd. Mae'r ffordd y rhoddir y rôl hon ar waith wedi'i disgrifio yn y cyfansoddiad (Rheolau neu Femorandwm ac Erthyglau). Yn benodol, bydd awdurdodau lleol yn enwebu cynghorwyr (neu gynrychiolwyr eraill) i fod yn aelodau o fyrddau'r sefydliadau y trosglwyddwyd stoc iddynt a'u rôl hwy fydd gweithredu er budd gorau'r Landlord Cymdeithasol Cofrestredig.

Beth sy'n wahanol

Mae cyfansoddiad cwmnïau cymunedol cydfuddiannol y trosglwyddwyd stoc iddynt yn wahanol i gyfansoddiad sefydliadau eraill yn y maes hwn, yn enwedig o ran y ffaith bod y sefydliad ym mherchnogaeth yr aelodau a'r ffordd y bydd tenantiaid yn

³ Cynhaliwyd trosglwyddiad V2C cyn rhoi safon Safon Ansawdd Tai Cymru ar waith, er bod y rhesymwaith dros y trosglwyddo'n debyg: roedd angen buddsoddi yn y stoc.

cymryd rhan yn y ffordd y caiff y sefydliad ei lywodraethu. Caiff tenantiaid (ac aelodau eraill o'r gymuned weithiau) fod yn aelodau sy'n dal cyfranddaliadau ac mae hynny'n un o brif nodweddion cwmnïau cymunedol cydfuddiannol. Er enghraifft, mae gan Dai Cymunedol Tai Calon 900 o denantiaid sy'n aelodau sy'n dal cyfranddaliadau. Mae pwyslais penodol ar sicrhau bod dal cyfranddaliadau'n golygu rhywbeth.

Diffiniadau

Defnyddir sawl diffiniad ar gyfer cwmnïau cymunedol cydfuddiannol; weithiau fe ddefnyddir y term fel petai'n gyfystyr â chwmni 'cydweithredol'. Yn yr adroddiad hwn, defnyddir y term cwmni cymunedol cydfuddiannol i olygu dim ond y Landlordiaid Cymdeithasol Cofrestredig hynny a sefydlwyd yn gwmnïau cymunedol cydfuddiannol (Tai Cymunedol Bron Afon, Cartrefi Castell-nedd Port Talbot, Cartrefi Rhondda Cynon Taf a Chartrefi Cymunedol Tai Calon).

Bydd nifer o'r Landlordiaid Cymdeithasol Cofrestredig, gan gynnwys y rhai cymunedol cydfuddiannol, yn galw'u hunain yn fentrau cymdeithasol. Diffiniad priodol ar gyfer Landlordiaid Cymdeithasol Cofrestredig Cymru yw:

"busnesau neu wasanaethau sydd ag amcanion cymdeithasol yn bennaf ac y bydd eu gwargedau'n cael eu hailfuddsoddi gan mwyaf at y diben hwnnw yn y gymuned yn hytrach na bod eu gwaith yn cael ei sbarduno gan yr awydd sicrhau cymaint o elw ag y bo modd i gyfranddalwyr a pherchnogion."

2. Y canfyddiadau

4.1 Gwerthoedd gwasanaethau cyhoeddus

Natur y cyrff sy'n darparu gwasanaethau tai

Gofynnwyd i bawb a gyfwelwyd ddisgrifio natur y sefydliad a oedd yn darparu gwasanaethau tai. Fel y gellid disgwyl, roedd pobl yn deall yn iawn beth oedd ergyd y cwestiwn hwn. Disgrifiodd cynrychiolwyr yr undeb a'r tenantiaid mewn un o'r cymdeithasau y gwasanaethau a ddarperid yn hytrach na dweud mai cymdeithas dai oedd y sefydliad. Cyfeiriodd y ddau a atebodd ar ran yr undebau ac un o'r tenantiaid yn glir at 'gwmni cymunedol cydfuddiannol'.

Pwrpas cyffredinol

Roedd yr ymatebwyr i gyd yn glir ynghylch pwrpas eu sefydliad, sef darparu gwasanaethau tai, gyda rhai'n arddel safbwynt ehangach ac eraill yn canolbwyntio mwy ar yr elfen dai. Nid oes dim gwahaniaethau amlwg ym mhwrpas y gwahanol fathau o sefydliadau yn ein sampl.

Tabl Un: Pwrpas y sefydliad

Ymatebion rheolwyr Awdurdodau Lleol

- Rhoi'r gwasanaethau gorau, mwyaf effeithiol i ddinasyddion [...] ac ymateb i'r angen o fewn y disgwyliadau cyfreithiol fel landlord.
- Tai Teilwng i bobl. Cymdogaethau diogel, amgylchedd glân, pobl yn cyflawni eu potensial llawn.
- Gwerthoedd craidd - balchder, parch, undod ac unplygrwydd. Dod â'r cyngor yn nes at y gymuned.
- Gweithio gyda phobl er mwyn iddynt fyw bywydau annibynnol sy'n dwyn boddhad iddynt, diogelu pobl leol agored i niwed, ac adeiladu cymunedau cryf.

Ymatebion undebau'r Awdurdodau Lleol

- Darparu gwasanaethau tai a chynnal a chadw ar gyfer ei denantiaid.
- Darparu gwasanaeth da i'r cyhoedd a gofalu am y stoc tai.

Ymatebion tenantiaid yr Awdurdodau Lleol

- Darparu gwasanaethau i bobl sy'n byw mewn tai cymdeithasol.
- Darparu gwasanaethau tai.
- Darparu tai sy'n addas at y diben i bobl ar restr aros y cyngor.

Ymatebion rheolwyr y Cymdeithasau Tai

- Gwasanaethau tai, cymorth a gofal cymdeithasol, i ystod eang o wahanol anghenion sydd gan bobl agored i niwed.
- Yn gyntaf i bobl, i leoedd a gwasanaethau ardderchog, gwella cartrefi a'r gymdogaeth ac ychwanegu gwerth i breswylwyr y ddinas. Stiwardiaeth ariannol, hyfforddiant a chyflogaeth, gan gynnwys pobl iau.
- Bod yn bartner ac yn gyflogwr o ddewis. Canolbwyntir ar gwsmeriaid, partneriaid a staff.
- Darparu cartrefi mewn cymunedau sy'n ffynnu lle bydd pobl yn teimlo'n ddiogel a lle y byddant yn awyddus i fyw.

Ymatebion undebau'r Cymdeithasau Tai

- Darparu gwasanaethau fforddiadwy ac effeithlon i denantiaid sydd ag angen tai a phobl sy'n

- byw mewn tai a chymunedau â chymorth.
- Darparu tai cymdeithasol er budd y trigolion.
- Bod yn landlord sy'n dangos cydymdeimlad, tai i bobl dan anfantais y mae angen tai cymdeithasol arnynt, a'r rheini'n dai fforddiadwy.
- Anghenion tai cymdeithasol yn y fwrdeistref leol - darparu cartrefi fforddiadwy a chynaliadwy i denantiaid.

Ymatebion tenantiaid y Cymdeithasau Tai

- Yn wreiddiol, tai fforddiadwy, cynifer o bobl mewn angen. Erbyn hyn, gofal a chymorth ac anghenion cyffredinol. Tenantiaid yn bwysig iawn - nhw yw pwrpas y sefydliad.
- Darparu cartrefi a helpu pobl mewn sefyllfaoedd lle mae angen help llaw arnynt.
- Darparu llety isel ei gost i bobl ar incwm isel, i deuluoedd sy'n wynebu anawsterau, darparu ar gyfer yr henoed (tai gwarchod), mamau a babanod.
- Darparu cartrefi mewn cymunedau sy'n ffynnu lle mae pobl eisiau byw.

Ymatebion rheolwyr y cwmnïau cymunedol cydfuddiannol

- Gwella ansawdd bywyd a chyfluoedd mewn bywyd yn y fwrdeistref ac mewn cymunedau cyffiniol; canolbwyntio ar y bobl sy'n wynebu anfantais.
- Uwchraddio ac wedyn darparu tai o safon yn y fwrdeistref i bobl y mae angen tai arnynt; gwasanaeth ategol, cymorth i denantiaid, grymuso, cynhwysiant ariannol.
- Darparu cartrefi a gwasanaethau ardderchog a rhoi ymdeimlad o falchder i'n gwasanaeth. Yn wreiddiol, i denantiaid, y nod ehangach yw'r gymuned yn fwy cyffredinol.

Ymatebion undebau'r cwmnïau cymunedol cydfuddiannol

- Darparu tai cymdeithasol fforddiadwy i breswylwyr y fwrdeistref leol.
- Gwell cartrefi a gwasanaethau rheoli ystadau i denantiaid.

Ymatebion tenantiaid y cwmnïau cymunedol cydfuddiannol

- Cyflawni Safonau Ansawdd Tai Cymru, cynnal a chadw a rheoli dros 9000 o gartrefi; adeiladu cartrefi newydd yn y dyfodol.
- Popeth i'r tenant.

Sut mae'r sefydliad yn cael ei lywodraethu

Roedd y rhai a gymerodd ran yn gwybod llawer iawn am sut yr oedd eu sefydliad yn cael ei lywodraethu. Gallai'r rhan fwyaf wahaniaethu rhwng cyfrifoldebau'r cyngor/cabinet neu'r bwrdd am wneud penderfyniadau, a chyfrifoldebau'r rheolwyr gweithredol ar ffurf cyfarwyddwr neu brif weithredwr ac uwch staff.

Ar gyfer y cymdeithasau tai a'r cwmnïau cymunedol cydfuddiannol, roedd y rhan fwyaf o'r rheini y cyfwelwyd â hwy'n gwybod beth oedd cyfansoddiad y prif fwrdd, a lefel gynrychiolaeth y tenantiaid a chynrychiolwyr eraill. Cyfeiriwyd rywfaint at aelodaeth cyfranddalwyr; trafodir hyn eto yn yr adran sy'n ymwneud â sut mae tenantiaid yn cael eu cynnwys.

Sut mae'r staff/defnyddwyr gwasanaethau'n cael eu cynnwys yn y sefydliad

Cafwyd amrywiaeth o atebion i'r cwestiwn hwn. Dangosir yr ymatebion ar wahân ar gyfer cynnwys staff a defnyddwyr gwasanaethau yn y tablau yn Atodiad B.

Rhai o'r mecanweithiau a ddefnyddiwyd i gynnwys y staff oedd ymarferion ymgynghori, fforymau staff a chynadleddau, agwedd 'drws agored' gan

gyfarwyddwyr ac aelodau eraill o'r staff uwch. Roedd ymatebion y tenantiaid i'r cwestiwn hwn yn fwy o adlewyrchiad o'r ffordd yr oedd staff yn cael eu cynnwys mewn gweithgareddau cyfranogi, megis mynychu cyfarfodydd a gweithio gyda fforymau preswylwyr.

Roedd yr ymatebwyr i gyd yn gallu rhestru amrywiaeth o wahanol ffyrdd o gynnwys defnyddwyr gwasanaethau, rhai'n ffurfiol (e.e. drwy banelau a fforymau ffurfiol) a rhai'n anffurfiol (diwrnodau hwyl).

A yw'r corff yn byw gwerthoedd gwasanaethau cyhoeddus, ac enghreifftiau o hyn

Rhodddwyd diffiniad o werthoedd gwasanaethau cyhoeddus i'r rhai y cyfwelwyd â hwy, sef:

"Ystyr gwerthoedd gwasanaethau cyhoeddus yw bod y corff yn gwasanaethu'r dinesydd ac yn atebol iddo. Mae pwyslais ar gydraddoldeb, bod yn ddiudedd, niwtraliaeth wleidyddol, bod yn gywir a bod pawb yn gallu dibynnu arnoch chi.

Yn yr adroddiad 'Mutual Benefit' y cyfeiriwyd ato uchod yn y ddogfen hon, codwyd y pryder nad yw cyrff cydweithredol a chydfuddiannol o reidrwydd yn arddel gwerthoedd y sector cyhoeddus ac y gallai diffyg gwerthoedd o'r fath olygu bod safonau atebolrwydd, cydraddoldeb a niwtraliaeth wleidyddol yn is.

Awgrymai'r adroddiad bod gwerthoedd y sector cyhoeddus yn elfen gynhenid a hanfodol mewn cyrff cyhoeddus. Fel y gwelir o'r atebion a gafwyd gan reolwyr yr awdurdodau lleol yn ein sampl, nid yw hynny o reidrwydd yn wir; at hynny, roedd ymatebion rheolwyr y cymdeithasau tai'n bendant eu bod nhw'n dilyn gwerthoedd y sector cyhoeddus yn eu sefydliadau. Ni welwyd gwahaniaeth mawr rhwng atebion rheolwyr y cymdeithasau tai ac atebion rheolwyr y cwmnïau cymunedol cydfuddiannol i'r cwestiwn hwn.

Credai ymatebwyr yr undebau bod eu cyrff yn arddel gwerthoedd gwasanaethau cyhoeddus neu'n ceisio gwneud hynny.

Gallai'r tenantiaid weld cynnydd tuag at werthoedd y sector cyhoeddus; drwyddi draw, nid oeddent mor sicr bod y cyrff yn eu harddel yn llwyr ag yr oedd y ddau categori eraill o ymatebwyr, fel y gwelir yn yr enghreifftiau a roddir isod.

Sefydlwyd Comisiwn Llywodraeth Cymru ar Lywodraethu a Darparu Gwasanaethau Cyhoeddus ym mis Ebrill 2013 i "*edrych yn drwyadl, yn onest ac yn wrthrychol ar sut mae gwasanaethau cyhoeddus yn cael eu llywodraethu a'u darparu yng Nghymru*"; bydd ei ganfyddiadau'n cynnig asesiad mwy cynhwysfawr o lawer o sut mae gwerthoedd gwasanaethau cyhoeddus yn cael eu byw mewn cyrff cyhoeddus yng Nghymru.

Enghreifftiau o fyw gwerthoedd y sector cyhoeddus.

Roedd y rhan fwyaf o'r atebwyr yn gallu rhoi rhywfaint o enghreifftiau o sut roeddent yn meddwl bod eu sefydliadau'n byw gwerthoedd gwasanaethau cyhoeddus, a rhoddir y rhestr lawn yn y tabl yn yr atodiad. Dyma rai enghreifftiau: polisïau a chanllawiau clir am y lefel a'r mathau o roddion a lletygarwch y gellid eu derbyn (e.e. dim goddefgarwch); preswylwyr yn ymwneud â phenodi staff neu gontractwyr; a

newid oriau agor i ddiwallu anghenion tenantiaid yn well.

4.2 Darparu Gwasanaethau (Rhannu adnoddau'n deg)

Darparu gwasanaethau; yn fewnol ynteu'n allanol

Gofynnwyd i'r rhai a holwyd ddau gwestiwn am sut y darperid gwasanaethau gan eu sefydliad, a oedd y ddarpariaeth yn fewnol ynteu'n allanol. Ym mhob math o sefydliad, roedd ymrwymiad cryf i ddarparu gwasanaethau'n fewnol ac i ehangu'r ystod o wasanaethau mewnol lle'r oedd hynny'n bosibl.

Un o'r ymatebion gan reolwyr y cwmnïau cymunedol cydfuddiannol oedd y sylw eu bod *"wedi ymrwymo 100% i sicrhau gwell ansawdd a rheolaeth yn fewnol."* Dywedodd un o denantiaid un o'r awdurdodau lleol bod y cyngor yn *"gobeithio penodi rhywun i wneud tasgau i'r henoed."*

Y prif wasanaethau a ddarperid yn allanol oedd cynnal a chadw, yn enwedig y rheini a oedd yn gysylltiedig â chyflawni gofynion Safon Ansawdd Tai Cymru. Gwasanaethau eraill a grybwyllwyd yn aml oedd y rheini lle'r oedd gofyn cael arbenigedd neu offer arbenigol, megis cyngor cyfreithiol, delio ag asbestos, neu roeddent yn dasgau ar raddfa fach, megis trwsio erials teledu, na fyddai gofyn cael aelod amser llawn o'r staff i'w gwneud.

Prynu gwasanaethau o'r tu allan yn ystod y ddwy flynedd diwethaf.

Gofynnwyd i gynrychiolwyr y rheolwyr a'r undebau a oedd eu sefydliadau wedi prynu gwasanaethau o'r tu allan yn ystod y ddwy flynedd diwethaf a oedd gynt wedi'u darparu'n fewnol. Y rheswm dros ofyn y cwestiwn hwn oedd er mwyn archwilio a yw awdurdodau lleol yn fwy tebygol o gadw gwasanaethau'n fewnol nag y mae cymdeithasau tai neu gwmnïau cymunedol cydfuddiannol.

Yr unig faes gweithgarwch lle'r oedd gwasanaethau'n cael eu prynu o'r tu allan oedd ym maes darparu storffeydd (h.y. stociau o offer ar gyfer gwasanaethau cynnal a chadw). Soniodd ymatebwyr yr awdurdodau lleol a'r cwmnïau cymunedol cydfuddiannol am hyn; nid oes gan fwyafrif cymdeithasau tai Cymru storffeydd mewnol ac felly, nid yw rheoli'r swyddogaeth hon yn broblem iddynt hwy.

Ar y llaw arall, cafwyd tystiolaeth gan y cymdeithasau tai a'r cwmnïau cymunedol cydfuddiannol bod gwasanaethau y byddent gynt yn eu caffael yn allanol bellach yn cael eu rheoli'n fewnol. Yr enghreifftiau a roddwyd oedd gwaith cynnal a chadw cylchol wedi'i gynllunio, cynnal a chadw boeleri nwy, profion trydanol, Cysylltiadau Cyhoeddus a marchnata ac archwilio mewnol. Yn sector yr awdurdodau lleol, mae llawer o'r gwasanaethau hyn yn swyddogaeth fewnol eisoes, ac eithrio'r rhaglenni gwaith mawr (cynnal a chadw wedi'i gynllunio).

Cynlluniau i brynu gwasanaethau o'r tu allan y flwyddyn nesaf

Yn y cwestiwn dilynol, gofynnwyd a oedd unrhyw gynlluniau i brynu gwasanaethau o'r tu allan yn y dyfodol. Dangosai'r ymatebion enghraifft arall o gynlluniau gan awdurdod lleol i gaffael gwasanaeth storffeydd o'r tu allan.

Esboniodd un gymdeithas yn fanwl i'r ymchwilydd ei chynllun i gaffael gwasanaeth Teleofal yn allanol. Cyn trosglwyddo byddai Teleofal yn cael cymhorthdal drwy

Gronfa Gyffredinol y Cyngor (h.y. wedi'i danysgrifennu gan holl drigolion y ddinas). Disgwylid y byddai'r gwasanaeth yn tyfu drwy ddarparu gwasanaethau i'r henoed yn y sector preifat; ni ddigwyddodd hyn, yn rhannol oherwydd yr hinsawdd economaidd, ac aeth y gwasanaeth rhagddo i wneud colled. Ni thybiwyd ei bod yn deg bod tenantiaid yn cyfrannu at wasanaethau a ddarperid ar gyfer y cyhoedd yn gyffredinol. Mae'r gwasanaeth bellach yn cael ei ddarparu gan sefydliad arall gan ddilyn proses gaffael Cyfnodolyn Swyddogol yr Undeb Ewropeaidd ac mae'r holl staff wedi'u hadleoli.

Crybwyllodd un gymdeithas hefyd gynlluniau posibl i roi casglu ôl-ddyledion cyn denantiaid allan dan gcontract i gorff allanol. Mae hyn yn cael ei ystyried er mwyn i staff mewnol allu canolbwyntio ar effaith newidiadau diwygio lles ar gasglu ôl-ddyledion tenantiaid presennol.

Soniodd un awdurdod lleol am gynlluniau posibl i roi'r gwasanaeth cynnal a chadw tiroedd allan i dendr.

Faint mae defnyddwyr gwasanaethau'n ei wybod am y gwasanaethau y dylent fod yn eu cael, sut mae'r rhain yn cael eu darparu a beth yw eu manteision

Roedd ymatebwyr pob un o'r awdurdodau lleol, y cymdeithasau tai a'r cwmnïau cymunedol cydfuddiannol yn gallu rhoi manylion am wahanol ffyrdd y gallai defnyddwyr gwasanaethau eu defnyddio er mwyn cael gwybod am y gwasanaethau y dylent eu cael a manteision y gwasanaethau hynny. Roedd y dulliau hyn yn amrywio o ddefnyddio'r cyfryngau cymdeithasol a ffynonellau gwybodaeth ar y we, i lawlyfrau tenantiaid, cylchgronau, cysylltiad uniongyrchol â staff ac amrywiaeth o opsiynau ar gyfer cyfranogi ac ymgysylltu â phreswylwyr. Nid oedd gwahaniaethau amlwg rhwng y dulliau a ddefnyddid gan y tri math o sefydliad.

4.3 Cynaliadwyedd ariannol

Y cylch cynllunio ariannol a phwy sy'n penderfynu beth y byddwch chi'n ei wario

Dim ond i'r rheolwyr y gofynnwyd y cwestiwn hwn.

Roedd rhywfaint o amrywiadau, er enghraifft, cyfeiriodd un cwmni cymunedol cydfuddiannol at sefydlu egwyddorion y gyllideb ym mis Gorffennaf; cyfeiriodd un arall at denantiaid yn gweld y cynllun busnes drafft yn sgîl eu rôl ar y pwyllgor aelodaeth a chraffu. Fodd bynnag, mae'r prosesau a'r amserlenni'n debyg ym mhob math o sefydliad, gyda phroses gynllunio blynyddol, model ariannol 30-mllynedd, a chynllun tymor byr mwy manwl.

Y peryglon ariannol y bydd y sefydliadau'n eu hwynebu wrth ddarparu gwasanaethau ar gyfer defnyddwyr

Gofynnwyd y cwestiwn hwn i bawb. Roedd rheolwyr, undebau a thenantiaid yn deall y risgiau ariannol yn dda, a dim ond un tenant na allai enwi unrhyw risg ariannol.

Y risg fwyaf difrifol y soniwyd yn uniongyrchol amdani gan 22 o'r 28 a gyfwelwyd oedd effaith y diwygiadau lles. Roedd hyn yn cynnwys cyflwyno'r 'dreth ystafell wely' a rhoi'r Credyd Cynhwysol ar waith yn y dyfodol. Roedd colli incwm rhent yn achosi cryn bryder oherwydd fe allai tenantiaid straffaglu i dalu eu costau tai, a byddai hyn

yn effeithio ar ddarparu gwasanaethau.

Soniwyd hefyd am doriadau llymder a thoriadau yn arian Llywodraeth Cymru, gan gynnwys arian Cefnogi Pobl⁴. Fel y gwelir yn yr adran isod ynghylch telerau ac amodau gweithwyr, mae sefydliadau'n ailstrwythuro'u gwasanaethau er mwyn rheoli'r toriadau, ac ar yr un pryd, mae'n rhaid iddynt ddarparu staff ychwanegol er mwyn adennill eu hincwm.

Soniodd y cymdeithasau tai a'r cwmnïau cymunedol cydfuddiannol ill dau am y risgiau sy'n gysylltiedig â'u portffolios benthyciadau; gan gynnwys benthyca, gerio a materion sy'n ymwneud â llif arian.

Un peth penodol a oedd yn destun pryder oedd hwnnw a oedd yn ymwneud â'r taliadau llenwi bwllch blynyddol⁵ gan Lywodraeth Cymru i'r sefydliadau y trosglwyddwyd stoc iddynt. Mae'r swm ac am faint o amser y bydd y rhain yn parhau wedi cael eu hystyried wrth lunio cynlluniau a chytundebau cyllido, ac fe allai unrhyw newidiadau i'r trefniadau hyn arwain at ailbrisio gan fenthycwyr. Er nad oes tystiolaeth bod Llywodraeth Cymru yn bwriadu newid y trefniadau presennol, dywedwyd y gallai hyn gael effaith sylweddol ar hyfywedd sefydliadau.

Gwargedau ariannol

Y prif ymateb i'r cwestiwn, beth sy'n digwydd i wargedau? oedd *“bydd gwargedau'n cael eu hailfuddsoddi”*. Roedd hyn yn cynnwys ailddyrranu cyllidebau o fewn y flwyddyn, a dyrannu gwargedau i gronfeydd wrth gefn dynodedig, megis i'w defnyddio at waith atgyweirio mawr a buddsoddi yn y gymuned. Mae gan awdurdodau lleol Gyfrifon Refeniw Tai sydd wedi'u neilltuo ar gyfer eu gweithgareddau tai cymdeithasol, sy'n golygu bod modd ail-fuddsoddi tanwario ar y gyllideb mewn meysydd eraill yn y busnes.

Darparwyd manylion am eu strategaeth gan un o'r cymdeithasau tai sef *“creu gwargedau bob blwyddyn i dalu am ddatblygiadau a gwella'r gerio, ac i gynyddu ffrydiau incwm eraill er mwyn inni allu bwydo arian i gymunedau.”*

Dywedodd dau o'r cwmnïau cymunedol cydfuddiannol nad oes ganddynt wargedau ar hyn o bryd, ond, pan fydd, y caiff yr arian ei ail-fuddsoddi.

Dywedodd yr holl ymatebwyr fod gwargedau'n cael eu hailfwydo i'r busnes, hyd yn oed os nad ydynt yn ymwybodol o'r manylion. Fel y dywedodd un, *“bydd gwargedau yn y cynllun 30 mlynedd yn cael eu hailfuddsoddi i'r ddarpariaeth ar gyfer preswylwyr.”*

Dywedodd tri phreswilydd fod eu sefydliadau'n bwydo popeth yn ôl i'r busnes, a bod eu landlordiaid yn rhai dielw neu'n elusennau cofrestredig. Nid oedd dau o'r

⁴ Bwriad y Grant Cefnogi Pobl yw darparu cymorth cysylltiedig â thai, i helpu pobl agored i niwed i ddatblygu neu i gynnal y sgiliau a'r hyder sy'n angenrheidiol er mwyn iddynt fyw bywydau mor annibynnol ag sy'n bosibl.

⁵ Cyfrifir pris gwerthu'r stoc tai ar sail eu gwerth net presennol. Rhoddwyd prisiad negyddol ar bob trosglwyddiad yng Nghymru oherwydd bod anghenion buddsoddi'r stoc yn uchel. Darperid arian gan Lywodraeth Cymru a oedd yn cyfateb i Lwfans Atgyweiriadau Mawr blynyddol awdurdodau lleol. I rai sefydliadau y trosglwyddwyd stoc iddynt, mae hyn yn cael ei gynnwys yn eu cynlluniau busnes ar gyfer 30 mlynedd.

preswylwyr yn gwybod beth oedd yn digwydd i wargedau.

Dulliau rheoli i rwystro asedau rhag cael eu trosglwyddo (clo asedau)

Dyma'r cwestiwn y cafodd yr ymatebwyr yr anhawster mwyaf ei ateb. Roedd nifer o bobl nad oeddent yn gwybod ac eraill a oedd yn meddwl bod dulliau rheoli ar waith. Roedd rhywfaint o ymwybyddiaeth bod dulliau rheoli ar waith oherwydd natur elusennol neu wasanaeth cyhoeddus y sefydliadau. Efallai hefyd fod gan gyrff y trosglwyddwyd stoc iddynt ddulliau rheoli ar waith drwy gyfrwng telerau eu cytundebau trosglwyddo.

4.4 Telerau ac amodau'r gweithwyr

Y pryder a godwyd yn y papur **Mutual Benefit?** yw a oes modd cynnal cyflogau ac amodau'r sector cyhoeddus (yn enwedig pensiynau) y tu allan i'r sector cyhoeddus. Mae'r papur yn dadlau, oherwydd y gystadleuaeth yn y sector, y bydd y pwysau ar gostau'n anochel yn arwain at erydu telerau ac amodau gweithwyr ar ôl iddynt adael prif ffrwd y sector cyhoeddus.

Dim ond i'r rheolwyr a chynrychiolwyr yr undebau y gofynnwyd cwestiynau am delerau ac amodau gweithwyr. Fel y gellid disgwyl, roedd cryn orgyffwrdd rhwng yr ymatebion. Adroddir am y rhain ar ffurf un crynodeb ac eithrio pan gafwyd atebion a oedd yn amlwg o wahanol i'w gilydd.

Sut y pennir cyflogau.

Mae'r prif wahaniaeth yn y ffordd y pennir cyflogau yn dibynnu ar a yw'r sefydliad yn dilyn telerau ac amodau'r Cydgyngor Cenedlaethol neu beidio. Bydd pob awdurdod lleol yn dilyn telerau ac amodau'r Cydgyngor, ac mae cymdeithasau tai a chwmnïau cymunedol cydfuddiannol y trosglwyddwyd stoc iddynt yn ddiweddar yn defnyddio'r rhain hefyd. Mae tystiolaeth bod rhai'n symud oddi wrth drefniadau'r Cydgyngor wrth i'r sefydliadau y trosglwyddwyd stoc iddynt aeddfedu. Yn yr hinsawdd economaidd bresennol, nid yw hyn o reidrwydd yn golygu bod cyflogau'n gwaethygu o safbwynt cymharol ac ystyried y gwasgu ar gyflogau sydd wedi cael ei orfodi ar weithwyr y sector cyhoeddus.

Cynnydd mewn cyflogau y llynedd

Yn 2012/13, ni chafodd staff a oedd dan delerau ac amodau'r Cydgyngor Cenedlaethol gynnydd costau byw; byddent wedi bod yn gymwys i ddringo'r graddfeydd cyflog, oni bai eu bod ar frig y raddfa. Roedd hyn yn berthnasol i staff awdurdodau lleol a hefyd i'r rheini mewn rhai o'r cymdeithasau tai a'r cwmnïau cymunedol cydfuddiannol.

Y llynedd, cafodd staff mewn sefydliadau lle y defnyddid cynlluniau talu eraill gynnydd ar gyfartaledd rhwng 1.7% a 2.5%.

Eleni, 2013/14, mae staff sydd dan delerau ac amodau'r Cydgyngor Cyffredinol i fod i gael cynnydd o 1%. Mae'r darlun ar gyfer staff mewn sefydliadau sydd â strwythurau talu eraill yn debyg, ac eithrio cynnydd ar gyfartaledd o 5% yn un o'r cymdeithasau tai yn sgîl cyflwyno cynllun talu newydd ar ôl iddynt adael trefniadau'r Cydgyngor Cenedlaethol

Y casgliad, ar sail yr wybodaeth a ddarparwyd, yw bod staff nad ydynt yn dod o dan delerau ac amodau'r Cydgyngor Cenedlaethol, mewn cymdeithasau tai, a chwmnïau cymunedol cydfuddiannol, wedi gwneud cystal o leiaf, os nad yn well, o ran cyflogau, nag y mae staff awdurdodau lleol.

Y gymhareb rhwng y cyflogau isaf a'r uchaf

Roedd nifer o gynrychiolwyr yr undebau'n methu ateb y cwestiwn hwn. Dylid nodi bod gwahaniaethau yn y ffordd y cyflwynwyd y cymarebau. Nid oedd tair cymhareb isaf yr awdurdodau lleol (1:4, 1:5, 1:6) yn cynnwys swyddi penaethiaid

gwasanaethau, cyfarwyddwyr gweithredol a'r prif weithredwr; roedd y sefydliadau eraill yn cynnwys pob swydd. Gwelwyd y gymhareb uchaf, 1:9 mewn un awdurdod a oedd yn darparu ystod o'r isaf (cyflog byw) i'r prif weithredwr, ac mewn un gymdeithas dai sydd hefyd yn darparu ystod amrywiol o wasanaethau gofal a chymorth ac sydd â gweithlu mawr iawn. Os bydd uwch swyddi awdurdodau lleol yn cael eu cynnwys, y dybiaeth yw y bydd y gymhareb staff o gwmpas 1:6 i 1:8.

Rhai o'r buddion eraill a gynigir i staff

Roedd yr holl sefydliadau yn y sampl yn cynnig ystod eang o fuddion i weithwyr. Roedd gan weithwyr sydd â buddion a negodwyd o dan drefniadau'r Cydgyngor Cenedlaethol naill ai dan delerau ac amodau'r Llyfr Gwyrdd neu'r Llyfr Coch, yr olaf o'r ddau'n berthnasol i weithwyr crefft, megis gweithwyr sy'n darparu gwasanaethau cynnal a chadw.

Dywedodd dau o ymatebwyr undebau'r cwmnïau cymunedol cydfuddiannol fod y *'buddion yn debyg i rai'r cyngor neu'n well na hwy'* a *'buddion ychwanegol, apwyntiadau gyda nyrs, pigiadau ffliw... cyngor am reoli dyledion'*.

Trefniadau pensiwn

Un peth a oedd yn destun pryder penodol yn yr adroddiad **Mutual Benefit?** oedd y newidiadau i drefniadau pensiwn pan fydd sefydliadau'n trosglwyddo allan o'r sector cyhoeddus. Mae rhywfaint o dystiolaeth bod newid wedi bod yn y sefydliadau y trosglwyddwyd stoc iddynt, i ryw raddau.

Ar hyn o bryd, cynlluniau â buddion wedi'u diffinio (cyflog terfynol) yw pensiynau llywodraeth leol, ond o 2014 ymlaen, i aelodau newydd, y sail ar gyfer cyfrifo pensiynau fydd y cyfartaledd yn ystod gyrfa.

Mae'r Cynllun Pensiwn Tai Cymdeithasol (SHPS), sef prif ddarparwr pensiynau'r Landlordiaid Cymdeithasol Cofrestredig yn cynnig trefniadau â buddion wedi'u diffinio (cyflog terfynol a chyfartaledd gyrfa). Cynlluniau â chyfraniadau wedi'u diffinio yw'r ddarpariaeth pensiwn arall. Yn gyffredinol, mae'r rhain yn cynnig pensiynau is sydd wedi'u seilio ar gyfraniadau is.

Dywedodd un o reolwyr y cymdeithasau tai fod ymatebwyr wedi dweud bod aelodau iau'r staff yn fwy tebygol o ddewis y cynllun â chyfraniadau wedi'u diffinio.

Cynlluniau i leihau maint y gweithlu y llynedd

Roedd gan bob awdurdod lleol gynlluniau gwirfoddol ar waith i leihau'r gweithlu er mwyn ymateb i doriadau ariannol. Roedd y darlun ymhlith y cymdeithasau tai un cymysg; lle'r oedd newidiadau strwythurol ar waith, roedd staff yn cael eu hystyried ar gyfer eu hadleoli a'i hailhyfforddi, er, mewn un enghraifft, roedd hyn wedi arwain at ddiswyddiad gorfodol i un aelod o'r staff. Hyd yn hyn, nid oes yr un o'r cwmnïau cymunedol cydfuddiannol wedi gostwng nifer eu staff, ac ers y trosglwyddo, mae rhai wedi cynyddu nifer eu staff.

Cynlluniau i leihau maint y gweithlu y flwyddyn nesaf

Mae pwysau o hyd ar faint gweithlu'r awdurdod lleol oherwydd y toriadau parhaus,

ac mae cymdeithasau tai'n poeni am golli contractau awdurdodau lleol ar gyfer gwasanaethau Cefnogi Pobl. Nid oes yr un o'r cwmnïau cymunedol cydfuddiannol yn rhagweld toriadau, er bod un wedi sôn am adleoli oherwydd bod gofynion y gwaith yn newid wrth i raglen waith fawr ddod i ben.

2. Casgliadau ac argymhellion

Mae'r adroddiad hwn wedi ystyried ymatebion sampl o awdurdodau lleol, cymdeithasau tai a chwmnïau cymunedol cydfuddiannol yng Nghymru gyda golwg ar y pedwar maes sydd dan sylw: gwerthoedd y sector cyhoeddus, dyrannu adnoddau'n deg, cynaliadwyedd ariannol a thelerau ac amodau gweithwyr. Darparwyd yr wybodaeth gan gynrychiolwyr o blith rheolwyr, undebau a thenantiaid yr un-ar-ddeg o sefydliadau a holwyd ac mae'r wybodaeth honno wedi cael ei chrynhoi gan yr ymchwilydd.

Pan ddefnyddir ymchwil yr astudiaethau achos hyn o dai cymdeithasol yng Nghymru, fe welir darlun gwahanol iawn o sut mae cymdeithasau tai a chwmnïau cymunedol cydfuddiannol yn gweithredu yma i'r darlun a gafwyd pan wnaethpwyd gwaith ymchwil i raglen cwmnïau cydfuddiannol gwasanaethau cyhoeddus yn Lloegr.

Gwerthoedd y sector cyhoeddus - yr hyn sydd dan sylw

Y pryder oedd nad yw cyrff darparu cydweithredol a chydfuddiannol o reidrwydd yn arddel 'gwerthoedd y sector cyhoeddus' ac y gallai diffyg gwerthoedd o'r fath ostwng safonau atebolrwydd, cydraddoldeb a niwtraliaeth wleidyddol.

Gwerthoedd y sector cyhoeddus - y canfyddiadau

Mae ymrwymiad amlwg i werthoedd gwasanaethau cyhoeddus ym mhob sefydliad yn y sampl o astudiaethau achos ym maes tai, ac roedd llawer o'r ymatebwyr yn gallu rhoi enghreifftiau o hyn. Byddai'n werthfawr petai pob categori o sefydliad, yr awdurdodau lleol, y cymdeithasau tai a'r cwmnïau cymunedol cydfuddiannol, yn meddwl sut orau mae mynegi'n glir eu hymrwymiad i'r gwerthoedd hyn, gan fod lle i sicrhau gwell dealltwriaeth o sut maent yn 'byw' y gwerthoedd ar lefel ymarferol.

Dyrannu adnoddau'n deg - yr hyn sydd dan sylw

Y pryder oedd bod llu o wahanol drefniadau ar waith yn lleol ar gyfer gwasanaethau a bod hynny o bosibl yn golygu lefelau gwahanol o wasanaeth, neu wahanol safonau neu amgylchiadau. Fe allai hyn olygu bod 'loteri cod post' ar waith.

Dyrannu adnoddau'n deg - y canfyddiadau

Ychydig o wahaniaeth sydd rhwng y mathau o drefniadaeth o ran natur y gwasanaethau a ddarperir yn fewnol a'r rheini a brynir gan gyflenwyr allanol. Mae'n ymddangos hefyd nad oes dim awydd i brynu gwasanaethau o'r tu allan, ac, os rhywbeth, mai'r duedd yw bod pethau'n symud i'r cyfeiriad arall. Mae defnyddwyr gwasanaethau'n deall yn iawn pa wasanaethau y dylent fod yn eu cael a bydd y cyrff yn defnyddio nifer o wahanol ddulliau er mwyn cyfleu'r wybodaeth honno iddynt.

Cynaliadwyedd ariannol - yr hyn sydd dan sylw

Y pryder oedd bod cwmnïau cydfuddiannol y sector cyhoeddus yn gweithredu mewn amgylchedd risg uchel a hynod gystadleuol ac y gallant yn sgil hynny fynd 'i'r wal' gan beryglu swyddi a tharfu ar wasanaethau.

Cynaliadwyedd ariannol - y canfyddiadau

Bydd cymdeithasau tai a chwmnïau cydfuddiannol Cymru yn gweithredu mewn amgylchedd rheoleiddio sy'n golygu ei bod yn rhaid iddynt asesu eu hyfywedd ariannol bob blwyddyn. Mae gan Lywodraeth Cymru bwerau i fynnu bod awdurdodau lleol, cymdeithasau tai a chwmnïau cydfuddiannol yn defnyddio cymorth allanol er mwyn mynd i'r afael ag unrhyw fethiant yn y gwasanaeth.

Y perygl ariannol mwyaf i bob sefydliad tai yw effaith y diwygiadau lles, a hynny wrth i wasanaethau gael eu rhoi dan bwysau ac wrth iddynt golli ffrydiau incwm. Er nad oes fawr o berygl i asedau gael eu trosglwyddo, gan fod camau rheoli ar waith o fewn y cyrrff a thrwy Lywodraeth Cymru, mae diffyg ymwybyddiaeth a dealltwriaeth o sut mae'r 'clo asedau' yn gweithio. Gallai pob sefydliad tai wneud datganiadau eglurach yn y maes hwn. Drwy wneud hynny, byddent yn rhoi mwy o sicrwydd i staff ac i ddefnyddwyr gwasanaethau ynglŷn ag o dan ba amgylchiadau y byddai asedau'n cael eu cadw o fewn y busnes neu'n cael eu trosglwyddo allan o'r busnes pe digwyddai iddo fethu.

Telerau ac amodau gweithwyr – yr hyn sydd dan sylw

Y pryder oedd, oherwydd cystadleuaeth, y bydd y pwysau ar gostau'n anochel yn arwain at erydu telerau ac amodau gweithwyr ar ôl i sefydliadau adael prif ffrwd y sector cyhoeddus.

Telerau ac amodau gweithwyr - y canfyddiadau

Mae gwahaniaethau yn nhelerau ac amodau gweithwyr, yn enwedig yng ngrŵp y cymdeithasau tai lle mae 'na wahanol gynlluniau talu i'r hyn a geir mewn llywodraeth leol lle bydd y telerau a'r amodau'n cael eu negodi'n genedlaethol yn sail i'r strwythur talu. Nid yw hyn o reidrwydd yn golygu bod y telerau a'r amodau'n waeth. O'r wybodaeth a ddarparwyd, gellid casglu bod staff cymdeithasau tai a chwmnïau cymunedol cydfuddiannol nad ydynt yn dod o dan delerau ac amodau'r Cydgyngor Cenedlaethol wedi gwneud cystal o leiaf, os nad yn well, o ran eu cyflogau, nag y mae staff awdurdodau lleol.

Mae cyflogau staff sy'n yn gweithio o dan delerau ac amodau awdurdodau lleol wedi cael eu rhewi tan eleni (2013/14) ond mae sefydliadau eraill wedi gallu bod yn fwy hyblyg ac mae rhai o'u cyflogau wedi cynyddu yn sgîl y cynnydd mewn costau byw. Mae 'na awgrym hefyd bod yr ystod o fuddion a gynigir i staff yn fwy ymhlith y cymdeithasau tai a'r mentrau cydfuddiannol yn y sampl.

Er nad oedd cymharu'r cymarebau rhwng y cyflog isaf a'r cyflog uchaf yn broses syml, oherwydd yr ystod o wahanol swyddogaethau y bydd awdurdodau lleol yn eu cyflawni o'u cymharu â'r cymdeithasau tai a'r cwmnïau cymunedol cydfuddiannol, nid oedd gwahaniaethau mawr yn y cymarebau rhwng y staff a enillai'r cyflog mwyaf a'r rhai a enillai'r cyflog lleiaf.

Mae 'na rywfaint o dystiolaeth bod rhai o'r cyrff y trosglwyddwyd stoc iddynt yn fuan yn y broses yn symud oddi wrth gynlluniau pensiwn â buddion wedi'u diffinio, ond hyd yn hyn, mae 'na amrywiaeth o gynlluniau wedi bod ar gael, rhai â buddion wedi diffinio a rhai â'r cyfraniadau wedi'u diffinio.

Mae'r tabl isod yn dangos cymhariaeth gyffredinol rhwng y gwahanol fathau o sefydliadau gyda golwg ar y pedwar categori: gwerthoedd y sector cyhoeddus, dyrannu adnoddau'r deg, cynaliadwyedd ariannol, a thelerau ac amodau teg i'r gweithwyr.

Tabl Dau - cymharu mathau o sefydliadau				
	Byw gwerthoedd gwasanaethau cyhoeddus	Dyrannu adnoddau'n deg	Cynaliadwyedd ariannol	Telerau ac amodau teg i'r gweithwyr
Awdurdodau lleol	Yn ceisio gwneud hyn neu'n meddwl eu bod yn gwneud hyn	Yn rheoli'r rhan fwyaf o'r gwasanaethau'n fewnol Dim cynlluniau mawr i roi gwasanaethau allan dan gontract	Prif risg: diwygio lles Eraill: toriadau'r llywodraeth Ailfuddsoddi gwargedau Risg fechan iawn y caiff asedau eu trosglwyddo	Telerau ac amodau'r Cydgyngor Cenedlaethol Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol ( ) Adolygu'r sefydliad yn barhaus, fe allai toriadau yn y gyllideb effeithio ar y sefydliad
Cymdeithasau tai	Yn ceisio gwneud hyn neu'n meddwl eu bod yn gwneud hyn	Yn rheoli'r rhan fwyaf o'r gwasanaethau'n fewnol Dim cynlluniau mawr i roi gwasanaethau allan dan gontract; ac mae symudiadau tuag at ddod a mwy o wasanaethau'n fewnol	Prif risg: diwygio lles Eraill: risgiau sydd ynghlwm wrth y portffolio benthyciadau Ailfuddsoddi gwargedau Risg fechan iawn y caiff asedau eu trosglwyddo	Amrywiaeth o delerau a buddiannau i weithwyr Amrywiaeth o gynlluniau pensiwn Adolygu'r sefydliad yn barhaus. Rhagwelir toriadau i'r gyllideb/lles yn y tymor hwy
Cwmnïau cymunedol cydfuddiannol	Yn ceisio gwneud hyn neu'n meddwl eu bod yn gwneud hyn	Yn rheoli'r rhan fwyaf o'r gwasanaethau'n fewnol Dim cynlluniau mawr i roi gwasanaethau allan dan gontract; ac mae symudiadau tuag at ddod a mwy o wasanaethau'n fewnol	Prif risg: diwygio lles Eraill: risgiau sydd ynghlwm wrth y portffolio benthyciadau Ailfuddsoddi gwargedau Risg fechan iawn y caiff asedau eu trosglwyddo	Telerau ac amodau'r Cydgyngor Cenedlaethol Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol Dim lleihau'r sefydliad Adleoli pan ddaw'r rhaglen waith i ben.

Atodiad A: Nodyn Briffio

Gwahanol strwythurau ar gyfer darparu Gwasanaethau Cyhoeddus; gan ddefnyddio Tai Cymdeithasol yn faes ar gyfer astudiaeth achos.

Cefndir

Mae Llywodraeth Cymru, wedi comisiynu Judy Wayne o Altair Consultancy and Advisory Services Ltd (Altair) i wneud gwaith ymchwil i wahanol strwythurau ar gyfer darparu gwasanaethau cyhoeddus gan ddefnyddio tai cymdeithasol yn faes ar gyfer astudiaeth achos.

Cyflwynir adroddiad am yr ymchwil i Gomisiwn Cwmnïau Cydweithredol a Chydfuddiannol Cymru (Y Comisiwn). Corff annibynnol yw'r Comisiwn sydd wedi'i sefydlu i gynnig argymhellion i Lywodraeth Cymru am dyfu a datblygu'r economi gydweithredol a chydfuddiannol yng Nghymru.

Mae rhagor o fanylion am y Comisiwn i'w weld drwy ddilyn y ddolen hon:

<http://wales.gov.uk/topics/businessandconomy/policy/coopmutualscommission/?skip=1&lang=cy>

Wrth wneud ymchwil academiaidd yn y maes hwn yn y gorffennol, tynnwyd sylw at bryderon penodol am y canlynol:

- “Gwerthoedd Gwasanaethau Cyhoeddus: y pryder yw nad yw cyrff darparu cydweithredol a chydfuddiannol o reidrwydd yn arddel 'gwerthoedd y sector cyhoeddus'. Dadleuir y gallai diffyg y gwerthoedd hyn leihau safonau atebolrwydd, cydraddoldeb a niwtraliaeth wleidyddol.
- Dyrannu Adnoddau'n Deg: y pryder yw y gallai lluo o wahanol drefniadau lleol ar gyfer gwasanaethau olygu gwahanol lefelau o wasanaeth, neu wahanol safonau neu amodau, ac y gallai hynny arwain at 'loteri cod post'. Mae' beirniadaeth o'r fath wedi cael dylanwad gwleidyddol cryf yn y gorffennol.
- Cynaliadwyedd Ariannol: bod caffael yn y sector cyhoeddus o reidrwydd yn ei gwneud yn ofynnol gorgyflenwi'r farchnad, a bod hynny, ynghyd a chontractau byr yn golygu bod cwmnïau cydfuddiannol y sector cyhoeddus yn hynod gystadleuol ac yn gweithredu mewn amgylchedd uchel ei risg. Yn sgil hynny, fe all cwmnïau cydfuddiannol y sector cyhoeddus fynd 'i'r wal', gan beryglu swyddi a tharfu ar wasanaethau.
- Telerau ac Amodau i Weithwyr: nad oes consensws ymhlith y rhai sy'n argymhell y modelau darparu amgen ynghylch a ellir cynnal cyflogau ac amodau'r sector cyhoeddus (pensiynau'n arbennig) y tu allan i'r sector cyhoeddus. Mae'r papur yn dadlau, oherwydd y gystadleuaeth yn y sector, y bydd y pwysau ar gostau'n anochel yn arwain at erydu telerau ac amodau gweithwyr ar ôl iddynt adael prif ffrwd y sector cyhoeddus.”

Pwrpas Ymchwil Llywodraeth Cymru

Yr amcan yw archwilio a chymharu'r profiadau yn sector tai cymdeithasol Cymru yng nghyswllt y pedwar maes sy'n destun pryder:

- Gwerthoedd Gwasanaethau Cyhoeddus
- Dyrannu adnoddau'n deg

- Cynaliadwyedd Ariannol
- Telerau ac amodau Teg i'r Gweithwyr

Defnyddir 12 o sefydliadau tai cymdeithasol yn astudiaethau achos ar gyfer yr ymchwil ac o blith y rheini

- mae 4 yn cael eu cynnal yn uniongyrchol gan awdurdodau lleol
- mae 4 yn cael eu cynnal fel cwmnïau cymunedol cydfuddiannol
- mae 4 yn cael eu cynnal fel cymdeithasau tai (Landlord Cymdeithasol Cofrestredig).

Bydd yr ymchwil yn dadansoddi profiad sefydliadau'r astudiaeth achos ac yn asesu a yw'r pryderon a godwyd yn berthnasol yng nghyd-destun tai cymdeithasol Cymru ac yn cynnig argymhellion.

Sut y byddwn ni'n gwneud y gwaith ymchwil

Mae'r ymchwilydd yn cynnal cyfweiliadau lled-strwythurol gyda phob sefydliad astudiaeth achos. Trefnir cyfweiliadau ar wahân gyda:

- Chynrychiolydd o blith y rheolwyr
- Cynrychiolydd o blith yr undebau
- Cynrychiolydd o blith y tenantiaid sy'n ymwneud â'r sefydliad

Ni fwriedir i'r cyfweiliadau (dros y ffon na wyneb yn wyneb, a dibynnu ar y lleoliad) bara'n hwy nag awr. Gofynnir yr un cwestiynau i bawb y cyfwelir ag ef, ond ni ofynnir pob cwestiwn i bawb. Yn benodol, ni fydd cwestiynau am delerau ac amodau gweithwyr yn cael eu trafod gyda thenantiaid.

Cyhoeddir adroddiad am y canfyddiadau. Ni fydd yr un unigolyn na'r un sefydliad yn cael ei enwi wrth ddadansoddi'r canfyddiadau. Y bwriad fydd cymharu, gan roi pwyslais penodol ar sut mae'r modelau cydfuddiannol yn ei wneud o'u cymharu â modelau eraill.

Amserlen

Bydd yr ymchwil yn cael ei wneud o fewn cyfnod byr. Fe'i comisiynwyd ar 14/7/13. Bydd mwyafrif y cyfweiliadau'n cael eu cynnal yn ystod wythnos 29/7/13 ac anfonir adroddiad drafft cyntaf at Lywodraeth Cymru ar 5/8/13... Darperir adroddiad terfynol i Lywodraeth Cymru erbyn 12/8/13.

Cyswllt Altair

Dyma fanylion cyswllt Altair:

Judy Wayne
Ffôn 029 2037 7268
Symudol: 07880 606067
Ebost: judy.wayne@altairltd.co.uk

Cyswllt Llywodraeth Cymru

Y cleient ar gyfer yr ymchwil yn Llywodraeth Cymru yw Matthew Nobbs ac fe ellir cysylltu ag ef fel a ganlyn:

Ffon 0300 062 2135

Ebost: Matthew.nobbs@wales.gsi.gov.uk

Y prif holiadur

Y gwahanol strwythurau ar gyfer darparu Gwasanaethau Cyhoeddus; gan ddefnyddio Tai Cymdeithasol yn faes ar gyfer astudiaeth achos.

Y prif holiadur

Cyflwyniad cryno i'r ymchwil

Mae Llywodraeth Cymru wedi comisiynu Altair Consultancy and Advisory Service Ltd (Altair) i edrych ar wahanol strwythurau ar gyfer darparu gwasanaethau cyhoeddus gan ddefnyddio tai cymdeithasol yn astudiaeth achos. Mae deuddeg sefydliad yn cymryd rhan yn yr astudiaeth: pedwar awdurdod lleol, pedwar sefydliad tai cymunedol cydfuddiannol a phedwar o Landlordiaid Cymdeithasol Cofrestredig. Ym mhob sefydliad, lle bo hynny'n bosibl, ceisir barn tri chategori o ymatebwyr: aelod o'r uwch dim gweithredol, cynrychiolydd o'r undebau llafur neu o'r cyngor staff, a thenant sy'n ymwneud â gwaith y sefydliad.

Cyfeiriad at ragor o wybodaeth am yr ymchwil a'i gefndir

Mae rhagor o fanylion am yr ymchwil yn yr wybodaeth gefndir sydd wedi'i darparu.

Cyflwyniad byr i'r holiadur

Diolch ichi am gymryd rhan yn yr ymchwil. Dyma'r cwestiynau a fydd yn sail i gyfweiliad strwythuredig dros y ffôn neu wyneb yn wyneb gyda Judy Wayne o Altair. Byddwch chi'n cael y cwestiynau cyn y cyfarfod er mwyn ichi fod yn barod gyda'ch atebion.

Bydd y trafodaethau'n ymwneud â phedwar maes: gwerthoedd gwasanaethau cyhoeddus; darparu gwasanaethau (dyrannu adnoddau); cynaliadwyedd ariannol; telerau ac amodau cyflogaeth gweithwyr. Mae rhai o'r cwestiynau wedi'u bwriadu'n arbennig ar gyfer categorïau penodol o ymatebwyr.

Gwerthoedd Gwasanaethau Cyhoeddus	Swyddog Gweithredol	Undeb	Tenant
<p>1. A allwch chi ddisgrifio natur y sefydliad sy'n darparu gwasanaethau tai <i>Awgrymwch ffurfiau cyfansoddiadol - Awdurdod Lleol/ Cymdeithas Ddiwydiannol a Darbodus/ Cwmni Cyfyngedig drwy Gyfranddaliadau/ Cwmni Cyfyngedig drwy Warrant/ Cwmni Budd Cymunedol/Rhywbeth arall</i> <i>Ar gyfer cwmnïau cymunedol cydfuddiannol, nodwch a yw'r sawl a gyfwelir yn defnyddio'r term cydfuddiannol</i> Os mai grŵp yw'r strwythur, atebwch ar gyfer y rhan o'r sefydliad sy'n darparu gwasanaethau rheoli a chynnal a chadw tai.</p>	✓	✓	✓ Y
<p>2. Beth yw ei ddiben cyffredinol? <i>Dylech ddisgwyl cael cyfeiriad yma at werthoedd, nodau ac amcanion</i></p>	✓	✓	✓ Y
<p>3. Sut mae'r corff yn cael ei lywodraethu? <i>e.e. Cabinet/pwyllgorau, bwrdd rheoli, pwyllgor craffu</i></p>	✓	✓	✓ Y
<p>4. Os nad yw cwestiwn 3 wedi delio â hyn, sut y gall staff/defnyddwyr gwasanaethau gael eu cynnwys yn y sefydliad? <i>Bydd yr ymatebion yn amrywio, a dibynnu ar y math o sefydliad a'r math o atebydd. Cwestiwn i archwilio'r lefelau o ymgysylltu yw hwn; i gwmnïau cymunedol cydfuddiannol ac o bosibl i Landlordiaid Cymdeithasol Cofrestredig, bydd hyn yn cynnwys aelodaeth hefyd.</i></p>	✓	✓	✓ Y
<p>5. Ystyr gwerthoedd gwasanaethau cyhoeddus yw bod y corff yn gwasanaethu'r dinesydd ac yn atebol iddo. Mae pwyslais ar gydraddoldeb, bod yn ddiduedd, niwtraliaeth wleidyddol, bod yn gywir a bod pawb yn gallu dibynnu arnoch chi. A ydych chi'n meddwl bod eich sefydliad yn byw gwerthoedd gwasanaethau cyhoeddus? A allwch chi roi ychydig o enghreifftiau imi i ddangos sut mae'n gwneud hyn. <i>Bydd deall gwerthoedd gwasanaethau cyhoeddus a rhwyddineb yr ymateb yn hollbwysig yma.</i></p>	✓	✓	✓ Y

Darparu Gwasanaethau (Rhannu adnoddau'n deg)	Swyddog Gweithredol	Undeb	Tenant
<p>1. A allwch chi ddweud wrtha'i pa wasanaethau sy'n cael eu darparu'n fewnol (h.y. gan y sefydliad)</p>	✓	✓	✓ Y

2. Ac a allwch chi ddweud wrtha'i pa wasanaethau sy'n cael eu darparu'n allanol? <i>Dylech ddisgwyl i'r ymatebion gynnwys contractau cynnal a chadw sydd wedi'u cynllunio. Awgrymu gwasanaethau corfforaethol (e.e TG/ Adnoddau Dynol/Cyllid/Cyfreithiol/Marchnata)</i>	✓	✓	✓ Y
3. Yn ystod y ddwy flynedd ddiwethaf, ydych chi wedi gweld gwasanaethau'n cael eu prynu o'r tu allan a oedd gynt yn cael eu darparu'n fewnol? <i>Os ydych chi, dywedwch pa rai, ac os gwyddoch chi, i bwy a sut y cafodd hynny ei wneud - caffael, gwasanaeth mewnl yn troi'n gwmni deillio, ac ati</i>	✓	✓	X
4. A oes cynlluniau i brynu gwasanaethau o'r tu allan yn y flwyddyn nesaf sy'n cael eu darparu'n fewnol ar hyn o bryd? <i>Os oes, dywedwch pa wasanaethau a sut y bwriedir cael gafael ar y gwasanaethau hynny (e.e. caffael gwasanaethau, sefydlu cwmni deillio ar gyfer y ddarpariaeth fewnol, ac ati)</i>	✓	✓	X
5. Sut mae defnyddwyr gwasanaethau'n gwybod pa wasanaethau y dylent fod yn eu cael, sut mae'r rhain yn cael eu darparu a beth yw eu manteision? <i>Holi am ymwybyddiaeth o Ganlyniadau Cyflawni, Dangosyddion Perfformiad Allweddol, adroddiadau i ddefnyddwyr gwasanaethau, adroddiadau blynyddol ac ati.</i>	✓	✓	✓

Cynaliadwyedd ariannol	Swyddog Gweithredo I	Undeb	Tenant
1. Esboniwch eich cylch cynllunio ariannol a phwy sy'n penderfynu beth y byddwch chi'n ei wario <i>Gallwch ddisgwyl cyfeiriad at Gynlluniau Busnes Tai 30 mlynedd, datganiadau blynyddol i Lywodraeth Cymru, adrodd i'r Pwyllgor/Bwrdd</i>	✓	X	X
2. Pa risgiau ariannol y mae'ch sefydliad yn eu hwynebu i ddarparu'r gwasanaethau sydd eu hangen ar eich defnyddwyr.	✓	✓	✓
3. Beth sy'n digwydd i wargedau ariannol (os bydd rhai) yn eich sefydliad? <i>Ailfuddsoddi, ar gael er budd y gymuned ac ati.</i>	✓	✓	✓
4. Dulliau rheoli i rwystro asedau rhag cael eu trosglwyddo (clo asedau) <i>Holi ynglŷn â'u dealltwriaeth o gyfyngiadau statudol a chyfreithiol. (DS, fe all fod yn rhaid i sefydliadau tai werthu eiddo i denantiaid o dan y cynllun Hawl i Brynu/Hawl i Feddu)</i>	✓	✓	✓

Telerau ac amodau teg i'r gweithwyr	Swyddog Gweithredo l	Undeb	Tenan t
<ul style="list-style-type: none"> A allwch chi esbonio'n fras sut mae cyflogau'n cael eu pennu yn y sefydliad, a beth yw'r gymhareb rhwng y cyflogau isaf a'r cyflogau uchaf? <i>Holi - gwerthuso swyddi, graddfeydd fesul hicyn/ cyflwr y farchnad</i> 	✓	✓	X
<ul style="list-style-type: none"> A wnaeth y sefydliad gynyddu cyflogau y llynedd? <i>Holi am gynnydd costau byw/codiadau blynyddol/dim cynnydd</i> 	✓	✓	X
<ul style="list-style-type: none"> Ac eithrio cyflogau, a allwch chi ddweud wrtha'i am fuddion eraill sy'n cael eu cynnig i'r staff? Ystod o fuddion - fe allai hyn gynnwys car/lwfans y filltir/oriau hyblyg. Holi am fuddion hyblyg (e.e prynu/gwerthu gwyliau) 	✓	✓	X
<ul style="list-style-type: none"> Pa drefniadau pensiwn sydd ar gael i'r staff? <i>Cadarnhau ai Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol/Cynllun Tai Cymdeithasol/arall (cyflog terfynol/agored/caeedig ac ati). ac a yw'r trefniadau pensiwn wedi newid yn y blynyddoedd diwethaf</i> 	✓	✓	X
<ul style="list-style-type: none"> Yn y flwyddyn ddiwethaf a oes 'na gynlluniau wedi bod ar waith i leihau maint y gweithlu? <i>Os oes, ceisiwch gael rheswm, a chael gwybod pa fath o gynllun (ymadael gwirfoddol, ymddeol yn gynnar, cynlluniau diswyddo). Holwch hefyd am unrhyw gymalau dim diswyddo.</i> 	✓	✓	X
<ul style="list-style-type: none"> A ydych chi'n ymwybodol o unrhyw gynlluniau sydd yn yr arfaeth ar gyfer y flwyddyn nesaf? 	✓	✓	X

Atodiad B - Tablau

Gwerthoedd Gwasanaethau Cyhoeddus

Natur y sefydliadau sy'n darparu gwasanaethau tai

Tabl Tri - Disgrifiad o'r sefydliad yn ôl math o atebydd			
	Rheolwyr	Undebau	Tenantiaid
Awdurdodau Lleol	<ul style="list-style-type: none"> Awdurdod Lleol 	<ul style="list-style-type: none"> Awdurdod Lleol 	<ul style="list-style-type: none"> Awdurdod Lleol
Cymdeithasau Tai	<ul style="list-style-type: none"> Diwydiannol a Darbodus Elusennol Trosglwyddiad Gwirfoddol ar Raddfa Fawr, Diwydiannol a Darbodus elusennol Diwydiannol a Darbodus Elusennol Trosglwyddiad Gwirfoddol ar Raddfa Fawr, Diwydiannol a Darbodus Elusennol 	<ul style="list-style-type: none"> Disgrifiwyd natur y gwasanaethau tai a ddarperir Cymdeithas dai y trosglwyddwyd stoc iddi Cymdeithas dai landlord cymdeithasol Landlord Cymdeithasol Cofrestredig dielw 	<ul style="list-style-type: none"> Disgrifiwyd natur y gwasanaethau tai a ddarperir Diwydiannol a Darbodus Elusennol Darbodus a Diwydiannol, Trosglwyddiad Stoc i Landlord Cymdeithasol Cofrestredig
Cymunedol cydfuddiannol	<ul style="list-style-type: none"> Menter gymdeithasol ym mherchnogaeth y gymuned, Landlord Cymdeithasol Cofrestredig a Darbodus a Diwydiannol elusennol Darbodus a Diwydiannol cydfuddiannol cymunedol, rheolau elusennol, dielw Cymdeithas dai gymunedol gydfuddiannol 	<ul style="list-style-type: none"> Cymunedol cydfuddiannol Cymunedol cydfuddiannol annibynnol 	<ul style="list-style-type: none"> Sefydliad landlord cymdeithasol y trosglwyddwyd stoc iddo Cymunedol cydfuddiannol

Sut mae'r sefydliad yn cael ei lywodraethu

Tabl Pedwar - Disgrifiad o'r sefydliad yn ôl dull llywodraethu			
	Rheolwyr	Undebau	Tenantiaid
Awdurdodau Lleol	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Cyngor, craffu, pwyllgor arall ▪ Cabinet ac arweinyddiaeth gorfforaethol ▪ Cyngor, cabinet, tri phwyllgor craffu: perfformiad, partneriaeth a chymunedau ▪ Aelodau etholedig, cabinet, strwythur rheoli - prif weithredwr, cyfarwyddwyr, penaethiaid gwasanaethau 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Cabinet a chraffu, a strwythur rheoli mewnol sy'n cynnwys pennaeth gwasanaeth, uwch dim rheoli ▪ Aelodau etholedig a chabinet gyda thîm uwch arweinyddion 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Cyngor etholedig, cabinet ▪ Cyngor etholedig, cabinet, cyfarwyddwr gweithredol ▪ Aelod tai, prif weithredwr, gwasanaethau cymunedol a chyfarwyddwr tai, pennaeth tai, tri thîm ardal

<p>Cymdeithasau Tai</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bwrdd rheoli – bwrdd cyfun (13) yn cynnwys 3 thenant ac 1 lesddaliwr. Pwyllgor Archwilio, Tai, Eiddo, Taliadau, Gofal a Chymorth a Fforwm Oedolion Hŷn. Dim ond aelodau sydd â chyfranddaliadau gaiff ddod yn aelodau o'r bwrdd ▪ Bwrdd rheoli o 15. Roedd yn 3/3/3, gan symud at 4 cynghorydd a 6 thenant. A chyfetholedigion. Bydd newid y rheolau'n golygu bod modd cael hyd at 7 tenant. Etholiadau blynyddol ar gyfer aelodau annibynnol a thenantiaid. Bydd y cyfranddalwyr yn pleidleisio dros aelodau annibynnol a gynigir gan y bwrdd. Defnyddio'r Gymdeithas Diwygio Etholiadol ar gyfer pleidleisio; bydd pob tenant yn dethol y tenantiaid i fod yn aelodau o'r bwrdd. Pwyllgor Archwilio Tenantiaid ar y bwrdd a'r pwyllgor craffu ▪ Bwrdd Rheoli o 12. Mae hyd at draean yn denantiaid. Hefyd, hyd at 3 cyfetholedig os bydd prinder sgiliau o hyd. Pwyllgor Archwilio a Phwyllgor Taliadau. Gwahanol Grwpiau Gorchwyl a Gorffen sy'n amrywiaeth o'r Bwrdd/staff - e.e. ar gyfer strategaeth datblygu. ▪ Bwrdd Rheoli o 12. 3/3/3 a hyd at 5 o gyfetholedigion. Ystyried symud oddi wrth gynrychiolaeth gyfartal yn ôl etholaeth. Pwyllgor Archwilio a Thaliadau: trefniant arferol awdurdodau dirprwyedig 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bwrdd, prif weithredwr, yn mynychu ac yn adrodd, tîm gweithredol ▪ Bwrdd cyfarwyddwyr - pedwar tenant, pedwar cynghorydd, pedwar annibynnol, prif weithredwr a chyfarwyddwyr. ▪ Bwrdd ymddiriedolwyr, gyda dau denant a phobl allanol. Rheolir drwy gyfrwng y cyfarwyddwyr a'r staff ▪ Roedd y Bwrdd yn 4/4/4, bellach mae'n 3/3/3 a chyfetholedigion 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bwrdd cyfun, pwyllgorau ar gyfer pob sefydliad. ▪ Bwrdd o 15. I ddechrau 5/5/5 o gynghorwyr, tenantiaid, aelodau annibynnol. Bellach yn 4/5/6 ac fe allai symud at 7 cynghorydd a 3 thenant. 4 isbwyllgor, bydd yn 2 y flwyddyn nesaf ▪ Sefydliad teulu, hawdd mynd at bawb ▪ Bwrdd o 9. 3/3/3 cynghorwyr, tenantiaid, aelodau annibynnol, a chyfetholedigion. Tîm rheoli o swyddogion
--------------------------------	---	--	---

<p>Cymunedol cydfud diannol</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bwrdd Rheoli o 15, yn cynnwys traean o bob un: tenantiaid, cynghorwyr ac aelodau annibynnol. Dau bwyllgor - staffio; moeseg ac archwilio. Strwythur aelodaeth. Aelodau grŵp gorchwyl a gorffen i'r staff ar gyfer craffu a pholisi, adolygu ansawdd gwasanaethau, ac ati Cyhoeddi papurau nad ydynt yn gyfrinachol. Cyfarfodydd y bwrdd yn agored ▪ Bwrdd Rheoli o 15, yn cynnwys traean o bob un: tenantiaid, cynghorwyr ac aelodau annibynnol. Cynghorwyr i gyd yn enwebeion. Cynnig newid i'r rheol er mwyn symud at 12 aelod. Archwilio a Risg, pwyllgor Atodlen 1 (rhithiol) ▪ Bwrdd Rheoli o 15, yn cynnwys traean o bob un: tenantiaid, cynghorwyr ac aelodau annibynnol. Pwyllgor aelodaeth a chraffu. Isbwyllgorau ar gyfer asedau, perfformiad, archwilio a risg, taliadau. Bwrdd, prif weithredwr a thîm gweithredol 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bwrdd, prif weithredwr, yn mynychu ac yn adrodd, tîm gweithredol ▪ Bwrdd Cyfarwyddwyr - 4/4/4, prif weithredwr a chyfarwyddwyr ▪ Bwrdd ymddiriedolwyr, gyda dau denant a phobl allanol. Rheolir drwy gyfrwng y cyfarwyddwyr a'r staff. ▪ Roedd y Bwrdd yn 4/4/4, bellach mae'n 3/3/3 a chyfetholedigion 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bwrdd, prif weithredwr yn atebol i'r Bwrdd, a'r tîm uwch reoli am wneud penderfyniadau o ddydd i ddydd. ▪ Bwrdd 5/5/5. Pwyllgor Asedau, prif weithredwr
--	---	--	--

Sut mae'r staff/defnyddwyr gwasanaethau'n cael eu cynnwys yn y sefydliad

Tabl Pump - cynnwys y staff			
	Rheolwyr	Undebau	Tenantiaid

<p>Awdurdodau Lleol</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Gwerthusiadau blynyddol, edrych ar y cyfraniad at nodau ac amcanion yr Awdurdod Lleol, cael targedau, Dangosyddion Perfformiad, misol. Staff yn ymwneud ag adolygu'r weledigaeth a'r gwerthoedd. Arolwg ymhlith yr holl staff ynghylch ysbryd y staff. Pennaeth Tai'n cynnal cyfarfodydd fforwm misol gyda'r staff, trafodir materion corfforaethol, e.e. diogelu. Cyfarfodydd tîm rheoli misol. Cyfarfodydd tîm staff Gwerthusiadau strwythuredig. Mae tîm uwch reoli'r Awdurdod Lleol wedi cynnal 20 o weithdai gyda staff ynghylch cynlluniau trawsnewid, cyfathrebu da, mae'r staff weithiau'n ymwneud â grwpiau gorchwyl a gorffen. ▪ Cyfweiliadau perfformiad personol, lle y bydd staff yn cael eu cyfatebu â nodau'r cyngor, beth mae'r cyngor yn ceisio'i gyflawni, y cynllun corfforaethol, cynlluniau gwasanaethau. Blychau awgrymu i'r staff, negeseuon e-bost, cyfle i guro ar ddrws y prif weithredwr/ cyfarwyddwyr corfforaethol. Cyfle i ymgysylltu â'r cyngor. ▪ Staff - timau newydd ar ôl ad-drefnu. Diwylliant a rheoli newid yn dechrau. Cyfarfodydd penaethiaid gwasanaeth bob pythefnos, cynhadledd rheolwyr canol bob 3 mis. ▪ Cyfarfodydd chwemisol gyda gweithredwyr y Gweithlu Uniongyrchol (wedi ysgwyddo staff ychwanegol ar gyfer addasiadau), adolygu prosiectau gwella, cynllun gwasanaeth, Dangosyddion Perfformiad o'u cymharu â thargedau. Cyfarfodydd staff y tîm rheoli, sgyrsiau blwch arfau, edrych ar berfformiad, cynnig hyfforddiant, cynnal gwerthusiadau. Cynnwys staff wrth osod cynllun gwasanaeth, cyfarfodydd brechwast gyda chyfarwyddwyr. Mewnrwyd a blogiau diwydder. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Gall staff a defnyddwyr gwasanaethau gyfrannu at yr agenda trawsnewid; cyfle i'r cyhoedd ddweud ei ddweud am wasanaethau'r cyngor. ▪ Staff (crefftau) - fawr o ymwneud â'r sefydliad Rhywfaint o broblemau cyfathrebu ond nid gyda'r Pennaeth Gwasanaeth nac uwch reolwyr 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Yn ymwneud a chyfranogaeth tenantiaid ym mhob math o ffyrdd, grwpiau, Safon Ansawdd Tai Cymru - llawer o ymwneud gan staff a thenantiaid ▪ Ddim yn siŵr ▪ Swyddog cyswllt tenantiaid, newidiadau da gyda'r Pennaeth Tai, gwell ymwybyddiaeth o denantiaid gan y Gweithlu Uniongyrchol.
--------------------------------	---	--	--

<p>Cymdeithasau Tai</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Fforwm staff, cynhadledd staff (yr un nesaf yn y Flwyddyn Newydd) Cyfathrebu - rhyngrwyd/mewnrwyd, gwefan. Cyhoeddi cylchgrawn ar ffurf copi caled. ▪ Gwahanol fecanweithiau - fforwm, cytundeb cydnabyddiaeth Unsain ac UCATT. Cyfarfodydd tîm ac ati Prif weithredwr - cyfarfod bob tri mis â phob tîm i wella perfformiad ▪ Fforwm staff gydag aelodau etholedig bob blwyddyn (a chystadleuaeth). Detholir y Cadeirydd gan y fforwm. Mae'n cyfarfod bob mis, bob deufis bydd y cyfarfod gyda'r rheolwyr. Yn edrych ar delerau ac amodau, cyflogau, pensiynau, polisïau Adnoddau Dynol, ac ati Darperir yr hyfforddiant gan ACAS. Bydd y staff yn cymryd rhan lawn. Mae 'na grwpiau cynllun busnes traws-swyddogaethol - e.e. bydd staff y swyddfa gefn yn mynd i ddiwyddiadau yn y gymuned, staff hostel i ddiwyddiadau eraill ac ati. Bwriad hyn yw cryfhau'r ymwybyddiaeth o gwsmeriaid. ▪ Cynllun Busnes - cynnal sesiynau i'r holl staff am amcanion strategol a'r gyllideb, bob 5/6 wythnos bydd uwch reolwyr a rheolwyr canol yn cyfarfod i drafod cyllidebau, agendâu'r bwrdd, briffiau. Arolygon staff bob 2 flynedd 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Arolwg staff. Llauer o ffyrdd i staff gymryd rhan drwy'r Fforwm Staff, swyddog ymgysylltu cyflogaeth. Cynrychiolwyr Unsain yn cael cyfleoedd ac amser i gyfrannu. ▪ Ddim yn siŵr a oes unrhyw rôl ar wahân i'r cyfarwyddwyr. Undeb, gallu cyfyngedig i ddylanwadu ar yr hyn y byddwn yn ei wneud fel sefydliad ▪ 2/3 grŵp cynllunio busnes, yn cynnwys pawb. Grwpiau eraill amrywiol, h.y. staff corfforaethol yn ymwneud â materion tenantiaid, staff yn ymwneud â pholisïau a gweithdrefnau. Fforwm Staff. Mekanweithiau adborth ymgynghorol misol i aelodau'r staff. Mae'r sefydliad yn gynhwysol ac mae'r staff yn cael eu cymell. Gall staff fod yn aelodau o undeb, cynhwysir gwybodaeth yn y rhaglen gynefino i'r staff ▪ Staff - grwpiau ffocws meysydd trafod, Undeb Llafur - Cydbwyllgor Ymgynghorol, 3 gwaith y flwyddyn. Adnoddau'r Gweithlu yn yr un adeilad, hawdd mynd atynt 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Staff - partneriaeth ag is-grwpiau, hyfforddiant i staff a phreswylwyr, eu hannog yng nghyswllt diddordebau penodol. Cyflogwr rhesymol dda, gofalu am staff = gofalu am breswylwyr. Staff hapus = preswylwyr hapus ▪ Staff yn dod i ddiwrnodau hwyl ▪ Staff yn ymwneud ag is-grwpiau ▪ Gwahoddir yr holl staff i'r fforwm, i ddweud beth sy'n digwydd.
--------------------------------	--	--	---

<p>Cymunedol cydfud diannol</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Fforwm staff, edrych ar gynllun iechyd, cyfweiliadau, cyfathrebu - staff/Undebau Llafur yn dewis y pynciau e.e. sut mae gwella'r swyddfa. Mynd allan at grefftwy - cyfarfodydd brechwast am eu maes gwasanaeth. Staff yn ymwneud â gweithdai newydd ynglŷn â'r cynllun corfforaethol ▪ Yn ymwneud â hunanasesu ▪ Un-ac-un efo staff, arfarniadau, sesiynau briffio craidd, cyfarfodydd tîm, awgrymiadau staff, adolygiadau gan gydweithwyr. Cynrychiolwyr ffurfiol Undebau Llafur a chytundeb cydnabyddiaeth. Grwpiau a fforymau prosiect. Brechwast pen-blwydd gyda'r prif weithredwr, syniadau ac adborth 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Blychau awgrymu. Grŵp Partneriaeth, undebau llafur a staff yn cyfarfod bob tri mis e.e. yn edrych ar faterion lles, telerau ac amodau ▪ Arolwg staff, cyfarfodydd un-ac-un 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Staff - mae 'na dim grymuso tenantiaid, swyddogion i hwyluso cynlluniau gweithredu i grwpiau. Mae'r sefydliad am gynnwys tenantiaid a chael eu barn ▪ Staff yn mynychu pob cyfarfod gyda'r tenantiaid, craffu ac ati.
--	---	---	--

Tabl Chwech - Cynnwys defnyddwyr gwasanaethau			
	Rheolwyr	Undebau	Tenantiaid

<p>Awdurdodau Lleol</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Fforwm Tenantiaid, tîm cyfranogaeth tenantiaid, grwpiau gorchwyl a gorffen. Cynhadledd tenantiaid flynyddol, grwpiau'n ymwneud â chylchlythyrau, arolygwyr tenantiaid Safon Ansawdd Tai Cymru, grŵp llywio gyda staff a chontractwyr. Strategaeth Cyfranogaeth Tenantiaid ▪ Pwyllgor ymgynghorol tenantiaid. Cylchgrawn. Grwpiau diddordebau arbennig. Cymdeithasau cymdogaeth a rhanbarthol. Drwy gyfrwng cynghorwyr a swyddogion. Arolygon blynyddol, Dangosyddion Perfformiad Allweddol, Bydd tenantiaid yn rhoi eu sylwadau am y rhain ac yn blaenoriaethu ▪ Arolwg preswylwyr bob dwy flynedd. Cynlluniau ar gyfer gwybodaeth ar lefel leol, blog, defnyddio'r wefan. Tenantiaid a'r Gymdeithas Preswylwyr a grwpiau preswylwyr. Datblygu pecyn gwaith amgylcheddol. Gall preswylwyr sefyll NVQ Lefel 4 mewn cynnwys preswylwyr ▪ Cyfarfodydd Ffederasiwn y Tenantiaid - pwnc gwasanaeth perthnasol a chyfraniad gan denantiaid. Cynhadledd chwarterol i denantiaid. Diweddariad gwella gwasanaeth. Gweithdai rhyngweithiol yn edrych ar safonau/mewnbwn gwasanaeth. Archwiliadau tenantiaeth, grŵp gwirio realiti - edrych ar ystadegau perfformiad, cyfweld â'r staff, profiad cwsmeriaid o gysylltu â'r gwasanaeth e.e. Ymddygiad Gwrthgymdeithasol. Rhoi barn gonest 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Gwefan y cyngor yn rhoi manylion am sut y gall tenantiaid gael eu cynnwys - llawer o wahanol opsiynau, tîm cyfranogaeth tenantiaid ▪ Grŵp cyswllt tenantiaid, mecanweithiau adborth tenantiaid. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Tenantiaid yn chwilio am bobl i ymwneud â phethau. Grŵp staff-tenantiaid, 4 gwaith y flwyddyn, edrych ar dargedau, ac ati Cyfarfod â phobl cynnal a chadw. Llawlyfr Tenantiaid/Llawlyfr Cynnal a Chadw. Cylchlythyrau 3 misol ▪ Ffederasiwn Tenantiaid a Phreswylwyr, corff ambarél, a chymdeithasau eraill. Tîm da yn y Ffederasiwn, pobl yn gweithio gyda'i gilydd. Cylchgrawn - 3 gwaith y flwyddyn ▪ Grwpiau tenantiaid a phreswylwyr a Ffederasiwn Tenantiaid a Phreswylwyr drwy'r fwrdeistref, wedi'u noddi gan y cyngor, ac mae ganddynt eu Pwyllgor rheoli eu hunain
--------------------------------	--	--	--

<p>Cymdeithasau Tai</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Fforwm oedolion hŷn, yn cynrychioli gofalwyr, staff, aelodau'r bwrdd ag arbenigedd. Mae tenantiaid ar y pwyllgor gofal a chymorth hefyd. Fforymau preswylwyr, teithio i leoliadau gofal a chymorth hefyd, Bwrdd Partneriaid ▪ Pyramid Cymdogaeth leol, budd arbennig, pobl dduon a lleiafrifoedd ethnig, Panel Gwella Ansawdd, Panel Ardal, Panel Dinas-gyfan. Papurau'r bwrdd ar gael o flaen llaw, eistedd i mewn yng nghyfarfodydd y bwrdd ac arsylwi arnynt. Panel her y preswylwyr. Gwasanaethau adolygu annibynnol. ▪ Defnyddwyr gwasanaethau - tenantiaid a phreswylwyr, grŵp dweud eich dweud, arolygwyr tenantiaid am 2/3 blynedd, gwahanol grwpiau, amrywiaeth ac ati., Codi cwestiynau am wasanaethau, materion, hyrwyddwyr amrywiaeth mewnol. ▪ Tenantiaid ar y bwrdd, grwp craffu - wedi'i aildrefnu. Fforwm tenantiaid Bws yn swyddfa symudol. Aelodaeth fel cyfranddalwyr ar agor i bawb - tua 50 o denantiaid. Ymateb da i'r pleidleisio dros aelodau'r bwrdd tenantiaid - 1000 o ymatebion 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Arolygon, cylchgronau, grwpiau ffocws, drwy'r ganolfan gyswllt, ymweliadau swyddogion. ▪ Preswylwyr a thenantiaid yn cael eu cynnwys, aelodaeth ▪ Cyllideb ragweithiol ar gyfer cynnwys tenantiaid. Cylchgrawn chwarterol gydag adran tenantiaid, diweddariadau am ddatblygiadau, cyngor am fudd-daliadau lles. Amrywiol grwpiau - ymwybyddiaeth o anabledd, Lesbiaid, Hoywon, Pobl Ddeurywiol a Thrawsrywiol, gweu a sgwrsio, rhandir ▪ Aelodaeth gyda chyfranddaliadau, fforwm Cymunedol, cynnwys tenantiaid a Lesddeiliaid, bwrdd seinio ar gyfer diweddariadau i bolisi 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Fforymau, grwpiau partneriaeth cyfranogaeth preswylwyr. Sesiynau dweud eich dweud, yn ymdrin â materion bob dydd Panel Gwella cartrefi preswylwyr. Mae gan y Bartneriaeth agendâu a chofnodion ffurfiol, fforymau rhanbarthol, sesiynau dweud eich dweud. O blith y Bartneriaeth, mae tri thenant yn aelodau o'r bwrdd (bydd y tenantiaid yn pleidleisio drostynt). ▪ Cyn y trosglwyddo, bu tenantiaid, staff a grŵp aelodau'r bwrdd yn edrych ar bolisiâu - roedd hyn yn golygu gwell cyd-ddealltwriaeth. Mae panel ar gael, sy'n ymdrin â phob maes. Mae modd i bawb yn y gymuned gymryd rhan e.e. grŵp anabledd, grŵp pobl dduon a lleiafrifoedd ethnig. Fe all unrhyw randdeiliad gyflwyno'i enw i fod ar y Bwrdd ac fe gaiff pob tenant bleidleisio. Pleidleisio drwy'r Gymdeithas Diwygio Etholiadol. Dim ond tenantiaid sy'n gyfranddalwyr gaiff bleidleisio dros aelodau annibynnol y Bwrdd ▪ Llauer o ymgysylltu â'r staff, diwrnod hwyl i'r teulu - reidiau, paentio wynebau, castell fownsio, tylluanod, y cyfan yr oedd yn rhaid i'r bobl a ddaeth yno'i wneud oedd nnyrnydd o ddiad
--------------------------------	--	--	--

<p>Cymunedol cydfud diannol</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Fforymau - lleol ac ardal, lesddaliwr, pobl ifanc, Fforwm Dylunio o Ansawdd, fforwm aelodaeth. Tua 30-40 o wahanol ffyrdd o ymwneud â phethau - c. 400/500 o bobl. 1800 o aelodau â chyfranddaliadau. Gall rhywun ymaelodi'n 10 oed (fforwm ieuencid i'r grŵp oedran 13-25). Cynnig opsiynau - cynnwys pobl leol, drwy'r fwrdeistref, craffu, rhoi adborth, adolygu pwnc penodol, adborth am waith, monitro darn o dir ac ati. ▪ Caiff unrhyw denant ymaelodi am £1. 300 ar hyn o bryd. Aelodaeth gysylltiol i bobl yn y gymuned. Aelodau sy'n lesddalwyr. Caiff rhywun ymaelodi'n 11 oed. Grŵp ieuencid 11-18 yn weithgar iawn. Grwpiau'n cynnwys cyfathrebu, tic y tenant (craffu ar bob dogfen i sylwi ar jargon), grŵp aelodau wedi trefnu'r Cyfarfod Cyffredinol Blynyddol, grŵp craffu - cael ei adolygu ▪ Tenantiaid - ymwneud â'r Fframwaith Ansawdd Dylunio, grŵp cyfathrebu, panel cydraddoldeb - effeithiol, ystod eang o bobl yn ymwneud ag ef, panel ieuencid, pwyllgor craffu. Cynnwys rhanddeiliaid ehangach - - grŵp gwella'r amgylchedd (staff, tenantiaid, bwrdd), partneriaeth ranbarthol. Arolwg rhanddeiliaid blynyddol 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Grwpiau tenantiaid ▪ Fframwaith Ansawdd Dylunio - wedi dylanwadu ar yr hyn a ddarperid ar gyfer tenantiaid, cyfleoedd posibl am swyddi, diwrnodau hwyl. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Gall tenantiaid gychwyn eu grwpiau eu hunain, e.e. grŵp arloesi tenantiaid a lesddalwyr, yn helpu os bydd gan ardal ddiddordeb mewn sefydlu grwpiau. Amrywiol grwpiau a chyfarfodydd, TG hefyd. Grŵp Cyfathrebu ▪ Compact Tenantiaid. Tenantiaid a phreswylwyr yn cynrychioli ardaloedd, Pwyllgor Craffu, yn gweld papurau cyn y bwrdd. Fforymau amrywiol, fforwm rheoli tai bob deufis gyda'r staff; Fframwaith Ansawdd Dylunio - edrych ar bolisïau, craffu'n fisol ar berfformiad swyddogion e.e. lleoedd gwag. Grŵp Cyfathrebu. Dau denant yn gweithredu fel arolygwyr
--	--	--	---

A yw'r corff yn byw gwerthoedd gwasanaethau cyhoeddus, ac enghreifftiau o hyn

Tabl Saith - yn byw gwerthoedd gwasanaethau cyhoeddus			
	Rheolwyr	Undebau	Tenantiaid
Awdurdodau Lleol	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ydyn, yn gweld gwahaniaeth nawr ▪ Ydyn ▪ Ydyn, yn dechrau gwneud. Gwerthoedd corfforaethol cyffredin - dim eto ▪ Ydyn 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ydyn, a bod yn deg. ▪ Hoffi meddwl ein bod ni, ac yn gwneud ein gorau. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Dydy pethau ddim bob tro'n gweithio fel y mae rhywun wedi'i ddisgwyl. [...] dylai pethau esblygu ▪ Ydyn, rwy'n meddwl ▪ Ddim yn 100% Pan fydd aelodau etholedig yn rhedeg cyngor, mae gennych chi wahanol safbwyntiau gwleidyddol
Cymdeithasau Tai	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ydyn ▪ Ydyn, yn bendant ▪ Ydyn ▪ Ydyn, mae elfen o unplygrwydd ym mhopeth. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ydyn, yn ceisio ac yn gwneud ei orau. ▪ Ydyn ▪ Ydyn, yn sicr dyna'r ethos ▪ Canolbwyntio ar y cwsmer wrth ddarparu gwasanaethau 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ydyn, yn rhannol, fel tenant, mae'r sefydliad yn cael ei weld yn un cefnogol iawn. ▪ Yn ceisio byw'r rhain. Mae rhai'n gwneud, eraill yn ei chael hi'n anodd, a rhai ddim. Mae'r syniadau yno ac rydyn ni'n gweithio i wireddu'r peth ▪ Ydyn, 100% ▪ Anodd ateb.
Cymunedol cydfud diannol	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ydyn, yn ceisio gwneud. Dydy rhai unigolion ddim yn gwneud; maen nhw'n gwneud cam â'r sefydliad ▪ Ydyn, yn ceisio, ym mhopeth y byddwn ni'n ei wneud ▪ Ydyn yn gyffredinol gadarn yn dangos hynny. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ydyn ▪ Mae'r gwasanaethau'n well o lawer 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ydyn, mae'n fuan eto, ond mae pethau'n cael eu rhoi ar waith ▪ Yn ceisio'n galed, nid yn 100%, ond yn agosáu at y nod.

Engbreiffiau o fyw gwerthoedd y sector cyhoeddus.

Tabl Wyth - Yn byw gwerthoedd gwasanaethau cyhoeddus, engbreiffiau			
	Rheolwyr	Undebau	Tenantiaid
Awdurdodau Lleol	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Dim goddefgarwch - o ran derbyn rhoddion a lletygarwch ▪ Llywodraethu corfforaethol ar waith ▪ Gwirfoddolwr hyrwyddo cydraddoldeb ar waith ▪ Yn gweu drwy bopeth y byddwn ni'n ei wneud ▪ Cyllidebau cyfranogi, cyllidebau ardal ▪ Adolygiad gan gymheiriaid wedi'i dywys gan werthoedd ▪ Byddwn yn ymgynghori â'r ffederasiwn tenantiaid ac yn gofyn ei farn e.e. ynghylch Safon Ansawdd Tai Cymru. Yng Nghynhadledd y Tenantiaid, byddwn yn rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf am safonau i'r cyngor. Dangosyddion Perfformiad - adroddiadau chwarterol ▪ Cael tenantiaid fel gwirwyr realiti - adolygiadau annibynnol o safonau perfformiad 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Mae ein stoc tai'n dal i fod gennym ▪ Newidiadau i dargedau atgyweirio - atgyweirio brys, delio â'r rheini o fewn hanner diwrnod (targed 24-awr) a chymeradwyo gwaith dilynol yn y fan a'r lle ▪ Newidiadau i oriau gweithredu i adlewyrchu anghenion tenantiaid yn well (ymweliadau ar ôl oriau ysgol ac ati). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Cyfranogaeth Safon Ansawdd Tai Cymru yn dda iawn ▪ Cynnwys tenantiaid mewn cyfarfodydd allanol y bydd staff yn eu mynychu e.e. cyfarfod Llywodraeth Cymru ag Awdurdodau Lleol a Chymdeithasau Tai (dim ond 2 Awdurdod Lleol aeth â thenantiaid) ▪ Mae'r cyngor yn parchu cyfrinachedd ▪ Mae'r Ffederasiwn yn sicrhau bod y cyngor yn gwneud yr hyn y mae wedi addo'i wneud. Mae pwyllgor craffu ar gyfer atebolrwydd ▪ Mae'r preswylwyr yn ymwneud â phenodi - ymgynghorwyr arolygu, dyfarnu contractau

<p>Cymdeithasau Tai</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Glynu'n gryf wrth ddeddfwriaeth cydraddoldeb ▪ Atodlen 1 Llywodraeth Cymru fel rheolydd, ombwdsmon hefyd. Yn mabwysiadu egwyddorion Nolan. Cofrestr lletygarwch drwyadl, Deddf Llwgwrwobrwyo. Cymeradwyaeth y bwrdd/fetio aelodau'r teulu ▪ Contract aelodau'r Bwrdd, Siarter Tai Cymunedol Cymru, llywodraethu da. ▪ Ymgysylltu â'r Bwrdd Gwasanaethau Lleol, sefydliadau ieched, ag â Cymunedau yn Gyntaf, ar bob lefel. ▪ Polisiâu tryloyw am gywirdeb - gwybodaeth am roddion a lletygarwch a dderbynnir ar gael ar y wefan. ▪ Gwybodaeth i'r bwrdd yn cael ei dosbarthu'n eang. Polisiâu cryf yngl ŷn â staff yn defnyddio contractwyr ac ati. ▪ Atodlen 1 - datgan popeth. Mynd i'r Pwyllgor Archwilio, cadw'n gaeth at y gofynion ▪ Arloesi - gwneud pethau'n wahanol - gofal ychwanegol, elusen hunan-adeiladu; partneriaethau, gweithio gyda'r Awdurdod Lleol a chydag eraill. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Canolbwyntio ar anghenion cwsmeriaid ▪ Pawb yn deall Atodlen 1 yn dda ac o ddifrif yn ei chylch ▪ Cynnwys preswylwyr ▪ Digon o sylw i anghenion grwpiau pobl dduon a lleiafrifoedd ethnig a grwpiau anabled ▪ Bydd anghenion tenantiaid yn bwysicach na gwaith gweinyddol - byddai rheolwyr yn rhoi anghenion tenantiaid yn gyntaf. ▪ Cyfathrebu a thryloywder da ▪ Yn ymateb i'r hyn y mae'r gymuned leol am ei gael. ▪ Y fforwm a'r grŵp yn cyfrannu. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Mae rhai pethau'n cael eu celu ond dim llawer. Mae chwech o arolygwyr gwasanaethau i gwsmeriaid. Yr adolygiad diweddaraf oedd ar Ymddygiad Gwrthgymdeithasol - aeth gerbron y bwrdd a'i gyhoeddi. ▪ Bydd y Prif weithredwr yn awr yn cyfweid â staff newydd (pan fydd yn ei swydd). Daeth y dull hwn yn uniongyrchol gan y Bartneriaeth ▪ Tenantiaid yn aelodau'r panel cyfweid ar gyfer staff ▪ Atodlen 1 - gorfodi trefn ar gyfer y taliadau a'r buddion a ganiateir ▪ Ddim yn celu dim byd e.e. yn y Cyfarfodydd Cyffredinol Blynnyddol, sonnir am gyfrifyddu a chyllid. Gwybod bod y rhent yn talu cyflogau staff ▪ Gwahanol gymorth cymunedol i wahanol grwpiau ▪ Mae'r Gymdeithas Tai'n gwella'r ardal a'r stoc tai. ▪ Ceisio annog pobl ifanc
--------------------------------	---	--	---

<p>Cymunedol cydfud diannol</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Arolwg chwemisol yn edrych ar ba mor agored yw pethau, atebolrwydd, parch, boddhad tenantiaid ▪ Arolygon ac arfarniadau staff - profi ar sail ein gwerthoedd - rhain yn adlewyrchu gwerthoedd gwasanaethau cyhoeddus. ▪ Staff/tenantiaid agored/tryloyw, e.e. ymwneud â hunanasesu - deillio o ymarfer gwerthoedd, dros gyfnod o 12 mis. Bu dros 100 o denantiaid, a'r staff i gyd, a'r bwrdd yn edrych ar pa ganlyniadau oedd yn briodol i ni a sut y gellid eu cyflawni ▪ Ceisio dod o hyd i ffyrdd o gyfathrebu drwy wahanol dulliau. Yn sgîl archwiliad iechyd a lles, rhoddodd staff sgôr uchel i gyfathrebu, lefel uchel o ddealltwriaeth ac ymwybyddiaeth ymhlith y staff o werthoedd gwasanaethau cyhoeddus. Hefyd, enghraifft Atodlen 1 ▪ Arolwg rhanddeiliaid, cwynion, agored a thryloyw. Addewid Partneriaeth ▪ Gwleidyddol niwtral 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Erbyn hyn, mwy o niwtraliaeth wleidyddol ▪ Atodlen 1, cywirdeb o ran cysylltiadau â thenantiaid, yn glir am y rhoddion y ceir eu derbyn (hyd at werth penodol) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Tîm sy'n arbenigo ar y dreth ystafell wely/ neu ymweliadau personol e.e. tîm cynhwysiant ariannol ▪ Canolbwyntio'n benodol ar dai
--	--	---	--

Darparu Gwasanaethau (Rhannu adnoddau'n deg)

Darparu gwasanaethau; yn fewnol ynteu'n allanol

Tabl naw - gwasanaethau mewnol			
	Rheolwyr	Undeb	Tenant

<p>Awdurdodau Lleol</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Holl reolwyr tai a'r Gweithlu Annibynnol ▪ Rheoli a chynnal a chadw tai. Cynnal a chadw cyfarpar nwy. Y swyddfa gefn ▪ Gweithlu Annibynnol, atgyweirio a chynnal a chadw, gweithgareddau landlordiaid o ddydd i ddydd: gosod, dyrannu, rheoli tai, strategaeth dai. Addasiadau mewnol. Glanhau, cynnal a chadw tiroedd, ardaloedd chwarae. Dyrennir costau cyfreithiol, adnoddau dynol yn gorfforaethol ▪ Gweithlu Annibynnol, atgyweirio a chynnal a chadw gan gynnwys lleoedd gwag, cynnal a chadw cyfarpar nwy. Ei waith trydanol ei hun. Gwasanaethau rheoli tai 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Prif wasanaethau tai a chynnal a chadw ▪ Prif wasanaethau tai a chynnal a chadw, profion diogelwch ar wres 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Cymysgedd o waith mewnol ac allanol - plymio'n fewnol, trydanol. Rhenti, Gweithlu Annibynnol ▪ Rheoli a chynnal a chadw tai o ddydd i ddydd. Ei Weithlu Annibynnol ei hun, rhywfaint o waith wedi'i raglennu
--------------------------------	---	---	---

<p>Cymdeithasau Tai</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Rheoli tai, Uned Gwasanaethau Uniongyrchol, atgyweirio, gerddi, tirlunio, glanhau. Adnoddau Dynol, cyfathrebu, cyfrifyddu, cyfreithiol, meddalwedd TG, llinell gymorth TG, datblygu, gofal cymdeithasol, mewnlol - darparwr iechyd meddwl Haen 2 ▪ Pob cymorth, gwasanaethau wyneb-yn-wyneb 'r cwsmer, Gweithlu Annibynnol, Cyllid, Adnoddau Dynol/ TG ▪ Rheoli a chynnal a chadw tai, adnoddau dynol, rheoli. Popeth erbyn hyn ac eithrio gwasanaethau cyfreithiol. ▪ Y rhan fwyaf o'r gwaith rheoli tai, atgyweirio mewnlol, ymatebol, lleoedd gwag, cymorth lloches, adnoddau dynol, cyflogres, mewnlol, TG. Rhywfaint o waith gosod nwy, rhywfaint o samplo asbestos. Iechyd a Diogelwch 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Rheoli tai, cymorth TG mewnlol ▪ Mewnlol yn bennaf ▪ Cymaint â phosibl yn fewnlol ▪ Tai anghenion cyffredinol, tai lloches, gofal ychwanegol, prif fusnes craidd, hefyd adfywio. Erbyn hyn, mae gennym ein tîm cynnal a chadw tiroedd ein hun. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Rheoli tai, lleoedd gwag, tirlunio ▪ Wedi ysgwyddo gwaith cynnal a chadw cyfarpar nwy, atgyweiriadau ymatebol, rhenti, ymddygiad gwrthgymdeithasol a chymorth yn y gymdogaeth, cynhwysiant ariannol, gofalywyr ystadau, rheolwyr cynlluniau ▪ Gwasanaethau nwy, trydanol, cynnal a chadw ceginau ac ystafelloedd 'molchi, glanhau ystadau a'u cynnal a'u cadw. Adran fforensig am 6-10 mis. Cymorth i denantiaid ar gyfer pobl sy'n gwella o alcoholiaeth, cyngor ariannol, gwasanaethau i'r henoed ▪ Gwaith atgyweirio ymatebol, rheoli tai, gwasanaeth materion ariannol i helpu tenantiaid i gyllidebu a Chynllun Cymorth Dŵr Cymru.
--------------------------------	---	---	--

<p>Cymunedol cydfud diannol</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Popeth y gallwn ni - gwelliannau mewnol, rheoli tai, tiroedd, gofalu cymunedol, nwy, asbestos, ein storffeydd ein hunain (rhai eitemau), profi ar gyfer legionela. Wedi cyflogi cyfreithiwr. Rhannu archwiliad mewnol gyda thri arall ▪ Pob gwasanaeth landlord, yr holl waith atgyweirio a chynnal a chadw. Adnoddau Dynol a Thechnoleg Gwybodaeth ▪ Rheoli a chynnal a chadw. Rhai meysydd gwaith cydweithredol - e.e. chwistrellu chwyn, sgaffaldio. Bydd gwaith diogelwch asbestos yn fewnol ar ôl blwyddyn pump 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Prif wasanaethau tai, cyfrifyddeg, cyflogres ▪ Y rhan fwy'n fewnol, cynnal a chadw mewnol, cynnal a chadw cyfarpar nwy, delio ag asbestos 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Gwaith atgyweirio a chynnal a chadw, gwaredu anghyfreithlon, torri gwair, rheoli tai, cynnal a chadw, Gweithlu Annibynnol, lleoedd gwag, cynnal a chadw cyfarpar nwy
--	--	--	--

Tabl Deg - Gwasanaethau a ddarperir yn allanol			
	Rheolwyr	Undebau	Tenant
Awdurdodau Lleol	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Gwaith grant asiantaeth ar gyfer gwaith addasu i bobl anabl ▪ Gwaith cynnal a chadw wedi'i gynllunio, gwaith arbenigol (e.e. trososod adeiladau uchel), diogelwch rhag tân, gosod boeleri. ▪ Rhaglen gyfalaf, cynnal a chadw cyfarpar nwy ▪ Defnyddio contractwyr ar gyfer gwasanaethau arbenigol, swmpglirio. Rhaglen buddsoddi cyfalaf 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Defnyddio contractwyr ar gyfer gwaith wedi'i gynllunio a lle bydd angen, e.e. lleoedd gwag, i ategu ei weithlu ei hun ▪ Ddim yn gwybod 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Cynnal a chadw cyfarpar nwy, erials teledu, rhywfaint o waith trydanol ▪ Contractwyr ar gyfer gwaith atgyweirio ▪ Gwaith cynnal a chadw wedi'i gynllunio - ceginau, ystafelloedd 'molchi, gwres canolog

<p>Cymdeithasau Tai</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Contractau allanol ar gyfer gwaith cynnal a chadw wedi'i gynllunio (3 phrif gontractwr) rhywfaint o waith ymatebol, nwy, trydanol. Cyfreithwyr allanol - ariannu, trosglwyddo, cyflogaeth. TG ▪ Contractau dan y fframwaith Safon Ansawdd Tai Cymru, rhywfaint o waith cynnal a chadw allanol i ysgafnhau'r llwyth gwaith, gwaith asbestos arbenigol, tiroedd (menter gymdeithasol), cyfreithiol ▪ Gwasanaethau cyfreithiol ▪ Gwelliannau mawr a rhywfaint o leoedd gwag, cymorth i denantiaid gan bartneriaid eraill TG - elfennau technegol allanol; cyfreithiol ar gyfer trosglwyddo, ac Ymddygiad Gwrthgymdeithasol 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Contractwyr cynnal a chadw allanol ▪ Contractwyr allanol Safon Ansawdd Tai Cymru, a rhywfaint o'r gwaith cynnal a chadw rheolaidd; cyfreithiol, gosod eiddo masnachol, syrfewyr ac ati ▪ Cwmni cynnal a chadw allanol; arbenigwyr, e.e. gosod cloeon ffenestri newydd; clirio eiddo ▪ Defnyddio contractwyr a llafur lleol ar gyfer ardaloedd llai. Gwasanaethau cyfreithiol - ar gyfer trawsgludo, gwerthu, lle bydd angen arbenigedd allanol. Arlwyo gofal ychwanegol 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Contractwyr ar gyfer gwaith cynnal a chadw wedi'i gynllunio ▪ Gwaith wedi'i gynllunio Safon Ansawdd Tai Cymru, contractwyr ar y fframwaith, adfywio, cyfryngu ▪ Contractwr ar gyfer gwaith cynnal a chadw, garddwyr allanol, golchi ffenestri, profi rheolaidd a gwirio larymau tân bob mis ▪ Prif gynllun gwella (gwaith cynnal a chadw wedi'i gynllunio)
--------------------------------	--	--	---

Cymunedol cydfud diannol	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Gwair, rhywfaint o waith cynnal a chadw allanol arbenigol, storfeydd. Cyfreithiwr allanol ar gyfer cyflogaeth, llywodraethu, eiddo ▪ Bydd y cyngor yn gwneud Grantiau Cyfleusterau i Bobl Anabl. Cynnal a chadw cyfarpar nwy. Gwaith Safon Ansawdd Tai Cymru'n cael ei osod ar gontract allanol ac eithrio bod rhai lleoedd gwag yn cael eu gwneud gan y tîm mewnol. Contractwyr os bydd y Gweithlu Annibynnol yn rhy brysur. Rhaid i gontractwyr fod â phrentisiaethau. ▪ Arbenigwyr, rhywfaint o waith Safon Ansawdd Tai Cymru, Cytundeb Lefel Gwasanaeth 3 blynedd ar gyfer goleuo strydoedd gyda'r cyngor. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Gwasanaethau cyfreithiol, gan yr awdurdod lleol a chan gwmni preifat. ▪ Tystysgrifau perfformiad ynni, ymgynghorwyr allanol 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Cynnal a chadw wedi'i gynllunio ▪ Contractwyr ar gyfer gwaith Safon Ansawdd Tai Cymru, lleoedd gwag, asbestos, cwmni bach i wneud jobsys bach, e.e. llwybrau gerddi
---------------------------------	--	--	--

Prynu gwasanaethau o'r tu allan yn ystod y ddwy flynedd diwethaf.

Tabl Un ar Ddeg – Prynu gwasanaethau o'r tu allan a oedd gynt yn rhai mewnol		
	Rheolwyr	Undebau
Awdurdodau Lleol	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Storfeydd (un ALI) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Storfeydd (un ALI)
Cymdeithasau Tai	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nac oes 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nac oes
Cymunedol cydfud diannol	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nac oes 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Storfeydd (un Cwmni Cymunedol Cydfuddiannol)

Cynlluniau i brynu gwasanaethau o'r tu allan y flwyddyn nesaf

Tabl Deuddeg - Cynlluniau i brynu gwasanaethau o'r tu allan y flwyddyn nesaf - amrywiaeth o ymatebion		
	Rheolwyr	Undebau
Awdurdodau Lleol	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nac oes ▪ Rhywfaint o sôn am rannu gwasanaethau gydag Awdurdodau Lleol eraill ▪ Bydd storfeydd yn cael eu tendro y flwyddyn nesaf 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nac oes ▪ Nac oes
Cymdeithas Tai	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nac oes ▪ Oes, Teleofal a gwasanaethau tu allan i oriau 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nac oes ▪ Teleofal
Cymunedol cydfuddian nol	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nac oes 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nac oes

Gwybodaeth defnyddwyr gwasanaethau am y gwasanaethau y dylent fod yn eu cael, sut mae'r rhain yn cael eu darparu a'u manteision

Tabl Tri ar Ddeg - gwybodaeth defnyddwyr gwasanaethau am y gwasanaethau			
	Rheolwyr	Undebau	Tenant
Awdurdodau Lleol	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Cylchlythyrau. O fis Hydref, porth tenantiaid newydd iddynt riportio gwaith atgyweirio, gweld balans eu rhent, cwyno, canmol. Rhadffon Radio cymunedol, cylchlythyr cymunedol y cyngor Facebook, twitter, cyfryngau cymdeithasol. Defnyddio llyfrgelloedd ac ysgolion i'r eithaf - systemau TG, gwybodaeth am ddiwygiadau lles ac ati ▪ Cylchgrawn a chanolfan gyswllt. Pecyn i denantiaid wrth ymuno. Canolfannau mewn cymunedau, canolfan iechyd ac ati. Llawer o ffyrdd. ▪ Adroddiadau blynyddol i denantiaid a phreswylwyr. Safonau gwasanaeth wedi'u pennu. Llawlyfr Tenantiaid i breswlydd newydd. Yn cael ei ddiwygio ar gyfer preswylwyr presennol gan geisio'u cyfraniadau, facebook, twitter. ▪ Ffed Tenantiaid a chynadleddau. Diweddariadau am dai. Newyddion tai chwarterol - hysbysebu newidiadau, e.e. gwasanaeth oriau estynedig, 8-6 erbyn hyn yn hytrach nag 8-4pm. Diweddariadau am berfformiad. Llawlyfr Tenantiaid, amserau atgyweirio ac ati, hawliau tenantiaid, cysylltiadau, cymorth a chyngor, Budd-dal Tai, Treth Gyngor 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Y We, taflenni, yn y dderbynfa. Cyfrifoldebau am atgyweirio a'r amserlen ar y we. Drwy gyfranogaeth tenantiaid. Gwaith Safon Ansawdd Tai Cymru - rhoi gwybod i breswylwyr am y cynnydd, yr amserlen, gwaith i'w gwblhau ▪ Cylchlythyrau; cyfarfodydd cymdeithas y preswylwyr gyda syrfewyr yn bresennol, cyfarfodydd a thrafodaethau'r grŵp cyswllt tenantiaid, arolygon 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Llawlyfr Tenantiaid wrthi'n cael ei ddiweddarau ▪ Llawlyfr Tenantiaid pan fydd rhywun yn ymuno'n denant newydd; Cyngor ar Facebook, enw person cyswllt yn y cyngor ▪ Preswylwyr wedi cael Dogfen yn Cynnig Dewisiadau drwy'r Ffederasiwn. Cynadleddau ddwywaith y flwyddyn; trafodaethau e.e. ynglŷn â lleoedd gwag. Ceisio annog pobl iau a phobl o ardaloedd lle nad ydynt yn y Ffederasiwn. Hyfforddiant i siopwyr cudd

Cymdeithasau Tai

- Oes, canlyniadau cyflawni, Dangosyddion Perfformiad Allweddol. Tenantiaid ar y bwrdd, grŵp Cyfranogaeth - monitro 12 enghraifft o ddarparu gwasanaethau bob dydd; arolwg drwy'r post. Drwy gyfrwng swyddogion Cymdogaeth, ymweliadau gan y prif weithredwr a'r cyfarwyddwyr â thenantiaid. Pecyn gwybodaeth i breswylwyr ar ddechrau'r denantiaeth. Canolfan alw 24-awr. Tenantiaid yn arolygwyr, siopwyr cudd, grwpiau Anabledd (e.e. wedi arwain at well cyfleusterau i wefru sgwteri anabledd), grŵp cynghori ar gynnal a chadw
  - Addewidion y Ddogfen Gynnig. Cylchlythyrau chwarterol. Dangosyddion Perfformiad Allweddol. Adroddiad blynyddol i breswylwyr - Grŵp Cyfathrebu'n edrych ar y cynnwys a'r golygyddol. Dulliau ymgysylltu amrywiol. Pob un o gyfarfodydd y bwrdd ar agor i'r cyhoedd (eitemau nad ydynt yn gyfrinachol). Ceisio meithrin ymdeimlad o fod yn driw i'r sefydliad
  - Safonau gwasanaeth i gwsmeriaid - bydd y rhan fwyaf o'r tenantiaid yn gwybod beth yw'r rhain. Mae gennym Grŵp Dweud eich Dweud. Mae un dudalen yn yr adroddiad blynyddol am ddangosyddion allweddol. Bydd y bwrdd yn cael adroddiad misol
  - Arolwg tenantiaid bob dwy flynedd; ailysgrifennu'r llawlyfr i denantiaid. Adolygiadau gweithredu ac ariannol yn y cyfrifon blynyddol, cyflwyniad ar lafar ac ar Powerpoint yn y Cyfarfod Cyffredinol Blynyddol. Crynodeb yn y cylchlythyr i denantiaid
- Ddim yn gwybod i sicrwydd. Llawlyfrau, cylchgronau rheolaidd, mynediad at y we
  - Arolwg, llyfrynau am wasanaethau mewn swyddfeydd, ar wefannau, cylchlythyrau i denantiaid, defnyddio pob dull.
  - Cylchlythyrau. Pecyn gwasanaeth pan fydd tenantiaid yn ymuno. Ar gyfer cynllun newydd, wedi cynnal cyfarfod gyda phreswylwyr cyn iddynt symud i mewn; wedi trafod cyllid a mathau eraill o gymorth, darparu gwasanaethau, ac roedd yn gyfle i'r tenantiaid gyfarfod â'i gilydd
  - Rhoddir cyhoeddusrwydd i bopeth, llawlyfr i denantiaid a lesddalwyr. Gwefan, cysylltiadau - tu allan i oriau ar gyfer gwaith atgyweirio ac ati.
- Pecyn wrth symud i mewn. Cylchgrawn chwarterol. Gwybodaeth am y sefydliad yn gyffredinol ac am amwynderau lleol. Gwefan. Bydd swyddogion tai yn darparu gwybodaeth. Cronfa ddata o'r preswylwyr sy'n ymwneud â'r sefydliad. Mwy o gyfarfodydd lleol ar wahanol adegau. Gwahanol ffyrdd o gyfathrebu
  - Cylchlythyrau chwarterol ac ar gael mewn print bras, gwefan. Lledaenu gwybodaeth y panel. Canllawiau i ddefnyddwyr gwasanaethau wrth iddynt ymuno; un gwahanol ar gyfer cynlluniau lloches. Cyfarfodydd agored, a hefyd drwy gysylltiad â'r swyddfa. Cyrisiau hyfforddi ar ymgysylltu - dau y flwyddyn. Y gymuned yn ymwneud llawer â phethau o DIY hawdd, lles i lywodraethu.
  - Dywedir wrth bobl ar y cychwyn pa wasanaethau sydd ar gael, am y rhent ac am gostau taliadau gwasanaeth. Hysbysfwrdd diweddarau cynorthwy-ydd yr ystad. Ymgynghoriad/arolwg tâl gwasanaeth. Cylchgrawn chwarterol. Datganiad rhent yn cael ei anfon yr un pryd.

<p>Cymunedol cydfud diannol</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Yn cynnwys tenantiaid - sgysiau rheolaidd. Llawlyfr a thafleuni i denantiaid a lesddalwyr. Sgysiau dros y ffôn (oherwydd problemau llythrennedd), a mynd allan at breswylwyr ▪ Tenantiaid - yn gallu cymryd rhan/yngysylltu. Tîm/cynorthwyywyr gwasanaethau'r Landlord yn cael eu hannog i fynd allan at bobl. Cymorth i denantiaid, cynhwysiant yn cael ei hysbysebu'n dda. Cylchgrawn chwarterol. Mae tenant yn aelod o'r Panel Cyngori Tenantiaid. Mae tenant a fu'n ymwneud yn frwd â'r gwaith cyn y bleidlais bellach yn gweithio i'r sefydliad ▪ Llawer iawn o ffyrdd o gyfathrebu. Adroddiad blynyddol, cylchlythyrau ar wahanol fformatau. Mewn ardaloedd penodol bob deufis. Beth ddywedwyd a beth wnaethpwyd yn lleol. Radio cymunedol lleol bob wythnos. Defnyddio'r cyfryngau cymdeithasol. Llawlyfrau, tafleuni i denantiaid, safonau y mae'r tenantiaid wedi cytuno arnynt. Grŵp craffu, cyfathrebu. 900 o denantiaid yn gyfranddalwyr. Edrych ar y cynnig eto - pa fudd sydd i denantiaid fod yn gyfranddalwyr? 28 o aelodau yn y Cyfarfod Cyffredinol Blynyddol, daeth 700 o denantiaid i'r diwrnod hwyl pan gynhaliwyd Cyfarfod Cyffredinol Blynyddol 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Cylchgrawn i denantiaid Mae tenantiaid yn gwybod y bydd y gwasanaethau o leiaf gystal â'r rheini a ddarperid gan yr Awdurdod Lleol, rhai'n well (e.e. cynnal a chadw gerddi) ▪ Cylchgrawn, yn ymwneud â chyllid, rhaglenni gwaith; gwefan, hefyd gwybodaeth mewn swyddfeydd ac ar y waliau 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Cylchlythyrau, llawer o wybodaeth, hefyd ar y wefan ac mewn cyfarfodydd (mae'r rhain wedi cynnwys asiantaethau allanol - e.e. undeb credyd) ▪ Cylchlythyrau, llawlyfr tenantiaid - tenantiaid wedi penderfynu ynglŷn â'r dyluniad. Bob deufis, llythyr gan y rheolwr cymdogaeth, beth sy'n digwydd, pwy ydy pwy, cerdded o gwmpas yr ystâd ac ati Gwefan, cyfathrebu da
--	--	---	--

Cynaliadwyedd ariannol

Y cylch cynllunio ariannol a phwy sy'n penderfynu beth y byddwch chi'n ei wario

Tabl pedwar ar ddeg	
Awdurdodau Lleol	Cynllun Busnes Cyfrif Refeniw Tai 30-mlynedd; proses cynllun busnes blynyddol, swyddogion yn cynnig cyllideb a chynllun sy'n mynd gerbron pwyllgor craffu, ac wedyn gerbron y cabinet sy'n cymeradwyo cynlluniau a gwariant ar gyfer y flwyddyn i ddod. Fe'i hanfonir at Lywodraeth Cymru. Bydd y cyfnod cynllunio'n dechrau yn yr hydref/Tach/Rhag drwedd i ddiwedd y flwyddyn ariannol, gyda monitro rheolaidd.
Cymdeithasau Tai	Proses ac amserlen debyg i'r uchod; cynhyrchu model 30-mlynedd, cynlluniau blynyddol a phum mlynedd mwy manwl. Bydd swyddogion yn paratoi a'r bwrdd yn cymeradwyo, i Lywodraeth Cymru ym mis Gorffennaf, fe'i hanfonir hefyd at arianwyr.
Cymunedol cydfuddiannol	Proses ac amserlen debyg i'r uchod; cynhyrchu model 30-mlynedd, cynlluniau blynyddol a phum mlynedd mwy manwl. Bydd swyddogion yn paratoi a'r bwrdd yn cymeradwyo, i Lywodraeth Cymru ym mis Gorffennaf, fe'i hanfonir hefyd at arianwyr.

Dulliau rheoli i rwystro asedau rhag cael eu trosglwyddo (clo asedau)

Tabl Pymtheg - Dulliau rheoli i rwystro asedau rhag cael eu trosglwyddo			
	Rheolwyr	Undebau	Tenantiaid
Awdurdodau Lleol	<ul style="list-style-type: none"> Statud a'r drefn briodol Ddim yn gwybod Mae gan y Cyngor strategaeth rheoli asedau Petai'n dymuno gwaredu neu ddymchwel, byddai'r meini prawf ar gael - ein trefniadau llywodraeth ni ein hunain ac wedyn Llywodraeth Cymru? 	<ul style="list-style-type: none"> Ddim yn ymwybodol o glo asedau, na bod unrhyw asedau wedi'u trosglwyddo. Ddim yn gwybod yn wir, yn tybio mai penderfyniad y Cabinet fyddai hyn. 	<ul style="list-style-type: none"> Ddim yn gwybod, anodd. Ddim yn gwybod Ddim yn gwybod
Cymdeithasau Tai	<ul style="list-style-type: none"> Byddai angen caniatâd Adran 9 gan Lywodraeth Cymru i werthu eiddo ac eithrio mewn dosbarthiadau sydd wedi'u heithrio. Neilltuo tai cymdeithasol, ac ati, yn y Rheolau Caniatadau cyffredinol Llywodraeth Cymru ar gyfer gweithgareddau sy'n cael grant, cymorth. Byddai angen caniatâd Adran 9 gan Lywodraeth Cymru i werthu eiddo. Byddai angen caniatâd Adran 9 gan Lywodraeth Cymru i werthu eiddo (caniatâd a133 ar gyfer trosglwyddo stoc). 	<ul style="list-style-type: none"> Ddim yn gwybod Yn cadw golwg ar asedau. Wedi cael ymholiadau am dir ond nid oes dim bwriad o drosglwyddo asedau Ddim yn gwybod, fe'n llywodraethir gan statws elusenol Wedi gwaredu rhai eiddo yr oedd angen eu hadnewyddu ac wedi dymchwel rhai - gyda chytundeb Llywodraeth Cymru 	<ul style="list-style-type: none"> Byddai'n rhaid i'r Bwrdd ddweud Dulliau rheoli yn y Rheolau, rheol G20. Hefyd, Llywodraeth Cymru, methu gwerthu asedau tan ar ôl y pumed pen-blwydd Dulliau rheoli ariannol, ail-gyllido. Dychmygu bod hyn yn cael ei ystyried yn fanwl er mwyn sicrhau nad yw asedau'n cael eu trosglwyddo Llawr costau ar gyfer eiddo newydd (yn cyfyngu ar RTB/RTA statudol)
Cymunedol cydfud diannol	<ul style="list-style-type: none"> Dielw, Rheolau, Cyfraith Elusennau. A9, sicrwydd i fenthycwyr A9 caniatâd i waredu Addewid i arianwyr. Caniatadau Adran 9. Ni chaniateir dim newid (uno/is-gwmnïau) tan flwyddyn chwech - Cyfnod y cytundeb trosglwyddo 	<ul style="list-style-type: none"> Camau diogelu yn y prosesau cyfrifyddu, archwilio cyfrifon Gwarantu benthyciadau. Cyfreithiwr mewnol i'n cynghori 	<ul style="list-style-type: none"> Meddwl mai craffu gan Lywodraeth Cymru Ddim yn gwybod

Telerau ac amodau teg i'r gweithwyr

Sut y pennir cyflogau.

Tabl Un-ar-Bymtheg - cynlluniau Cyflogau	
Awdurdod Lleol	Telerau ac amodau'r Cydgyngor Cenedlaethol gan bawb.
Cymdeithasau Tai	Gan bob un eu cynlluniau talu hwy eu hunain, amrywiaeth o gyflogau ar sail pwyntiau colofn gyflog a rhywfaint o gamu ymlaen mewn bandiau. Cyflogau wedi'u meincnodi yn erbyn y farchnad. Roedd gan ddau sefydliad trosglwyddo stoc blaenorol delerau ac amodau'r Cydgyngor Cenedlaethol
Cymunedol cydfuddiannol	Telerau ac amodau'r Cydgyngor Cenedlaethol gan bawb. Bydd dau yn defnyddio'r Cydgyngor Cenedlaethol ar gyfer y staff i gyd; un yn defnyddio'r Cydgyngor Cenedlaethol ar gyfer staff sydd yno eisoes a'u cynllun eu hunain ar gyfer staff newydd

Y gymhareb rhwng y cyflogau isaf a'r uchaf

Tabl Dau ar Bymtheg - cymarebau cyflogau (o'r isaf i'r uchaf)		
	Rheolwyr	Undebau
Awdurdodau Lleol	1:8; 1:6; 1:4; 1:5	1.5 (1 ymateb); 1:9 (gan gynnwys y prif weithredwr)
Cymdeithasau Tai	6.10 – 6.12 6.10 – 6.12	1:9; ddim yn gwybod neu heb ddweud (3 ymateb)
Cymunedol cydfuddiannol	1:7; 1:6; 1:7	Ddim yn gwybod (2 ymateb)

Cynnydd mewn cyflogau y llynedd

Tabl Deunaw - cynnydd mewn cyflogau		
	2012/13	2013/14
Awdurdodau Lleol	▪ Na	▪ 1%

Cymdeithasau Tai	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 2.5% ac eithrio'r staff sydd ar delerau'r Cydgyngor Cenedlaethol) ▪ Dim i'r staff (ar delerau'r Cydgyngor Cenedlaethol ar y pryd,) a dim cynnydd i staff uwch ers 2008. ▪ Cynnydd o 1.8% ar gyfartaledd ▪ 1.7% ar gyfartaledd 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wrthi'n cael ei drafod (1% ar gyfer staff y Cydgyngor Cenedlaethol) ▪ Cynnydd o 5% ar gyfartaledd ▪ Heb ddweud ▪ Dim cynnydd
Cymunedol Cydfuddiannol	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Na ▪ Na ▪ 2% 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 1% (a staff uwch disgwylir <1%) ▪ Heb ddweud ▪ 1%

Rhai o'r buddion eraill a gynigir i staff

Tabl pedwar ar bymtheg - buddion		
Pob ALI	Pob Cymdeithas Dai	Pob Menter Gydfuddiannol Gymunedol
Rheolwyr	Rheolwyr	Rheolwyr
Oriau hyblyg Gweithio gartref Trefniadau gweithio symudol Gwyliau arbennig Prynu/gwerthu gwyliau Buddion salwch Lwfansau car Cymorth iechyd a lles	Oriau hyblyg Gweithio hyblyg Prynu/gwerthu gwyliau Polisi sabathol Aberthu cyflog Buddion salwch Yswiriant iechyd Parhaol (mewnol) Tocynnau bws Costau teithio Meddyg beiciau, milltiroedd beicio Lwfans car Cyngor am ddyled Talebau meithrinfa/gofal plant Te a choffi am ddim Cynllun cymorth iechyd a lles i weithwyr Talebau/prydau (parth rhagoriaeth)	Oriau hyblyg Yr un oriau i bawb Cydbwysedd bywyd a gwaith Amgylchedd teg i'r teulu Parcio am ddim Cynllun iechyd Caffi Cwnsela Te a choffi am ddim Diwrnod o'r gwaith pan fydd plentyn mynd i'r ysgol am y tro cyntaf

Undebau	Undebau	Undebau
<p>Oriau hyblyg i'r staff Oriau hyblyg i bawb - dim oriau sefydlog Crefftau - oriau hyblyg Lwfans car</p>	<p>Oriau hyblyg (dywedodd un fod y telerau'n waeth na chyda'r cyngor) Gwyliau blynyddol, gwyliau ychwanegol yn gynharach nag o'r blaen. Amser o'r gwaith ar gyfer dyletswyddau teulu ac argyfwng Prynu/gwerthu gwyliau Gwyliau da Aberthu cyflog, gofal plant, tocynnau bws, cynllun beiciau ar fin cael ei gyflwyno. Gofal iechyd parhaus. Gofal iechyd preifat i'r swyddog gweithredol Gwell hyfforddiant. Iechyd a diogelwch yn dda iawn. Talebau gofal plant y llywodraeth, te a choffi am ddim. Bonws 10 mlynedd bychan iawn</p>	<p>Oriau hyblyg, gwyliau a threfniadau tal salwch arferol, polisïau iechyd, mamolaeth, teg i'r teulu, oriau amser tymor ac ati. Buddion tebyg i'r hyn a geir yn y cyngor neu well Buddion ychwanegol - cyllideb hyfforddi £280K. Apwyntiadau gyda'r nyrs, pigladau ffliw, therapïau amgen. Cyngor am reoli dyledion</p>

Trefniadau pensiwn

Tabl Ugain - trefniadau pensiwn	
Awdurdodau Lleol	<ul style="list-style-type: none"> Mae holl aelodau staff Awdurdodau Lleol yn aelodau o un o gynlluniau pensiwn llywodraeth leol - ar hyn o bryd mae'r rhain i gyd yn gynllun pensiwn cyflog terfynol â'r buddion wedi'u diffinio Cynigir Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol i bawb, a chyfle i'r staff ddewis ymaelodi ag ef - ar hyn o bryd, maent i gyd ar gynllun cyflog terfynol â buddion wedi'u diffinio.
Cymdeithasau Tai	<ul style="list-style-type: none"> Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol i'r holl staff sydd wedi trosglwyddo o'r Awdurdod Lleol, Cynllun Pensiwn Tai Cymdeithasol (cyflog terfynol ar gau bellach); Cynllun Pensiwn Tai Cymdeithasol cyfartaledd cyflog (agored); cynllun cyfraniadau wedi'u diffinio. Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol cyflog terfynol (agored); Cynllun Pensiwn Tai Cymdeithasol cyflog terfynol (1 person); cynllun cyfraniadau wedi'u diffinio. Cynllun Pensiwn Tai Cymdeithasol, Cynllun cyfraniadau wedi'i diffinio. Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol - ar gau; Cynllun Pensiwn Tai Cymdeithasol, cyflog terfynol ar gau; Cynllun Pensiwn Tai Cymdeithasol cyfartaledd gyrfaf - ar agor

**Cymunedol
cydfuddiannol**

- Pawb ar Gynllun Pensiwn Llywodraeth Leol

Cynlluniau i leihau maint y gweithlu y llynedd

Tabl Un ar Hugain - cynlluniau i leihau'r gweithlu y llynedd	
Awdurdodau Lleol	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Oedd - ymddeoliadau ▪ Oedd, newid trawsffurfiol - diswyddo gwirfoddol ▪ Adolygu'n barhaus - arbedion effeithlonrwydd Ymddeol yn gynnar, cronfa ddisodli ▪ Oedd, diswyddo gwirfoddol cynnar - yn sgîl adolygu'r gwasanaeth
Cymdeithasau Tai	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Y gweithlu'n cael ei adolygu o hyd ▪ Ad-drefnu gwasanaethau tai. Cynnig swyddi gwag i'r staff, rhai wedi dewis gadael. Symud oddi wrth rolau generig i rolau arbenigol. Dim polisi bwriadol i leihau maint y gweithlu, adnoddau i ymateb i'r dreth ystafell wely, credyd cynhwysol ▪ Na, er bod dau o bobl wedi'u hadleoli)toriadau yn y contract gwasanaeth cefnogi pobl) ▪ Diflannodd pum swydd yn y swyddfa gefn. Un diswyddiad. Swyddi newydd ym maes diwygio lles, cyngor am ddyledion, casglu rhenti
Cymunedol cydfuddiannol	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Na i bob un

Cynlluniau i leihau maint y gweithlu y flwyddyn nesaf

Tabl Dau ar Hugain - cynlluniau i leihau'r gweithlu y flwyddyn nesaf	
Awdurdodau Lleol	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Oes - dwy swydd ▪ Oes, torri'r gyllideb ▪ Adolygu'n barhaus, torri'r gyllideb 2-4% ▪ Adolygu'n barhaus
Cymdeithasau Tai	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Y gweithlu'n cael ei adolygu o hyd - fe all fod toriadau os collwn ni contractau'r awdurdod lleol. ▪ Nac oes, ond os bydd refeniw'n llai (diwygio lles) fe all fod toriadau mewn blynyddoedd i ddod ▪ Nac oes, oni bai fod y cyngor yn torri contractau ▪ Oes, yn 2014-15 mae'n debyg yn sgîl y diwygiadau lles.
Cymunedol cydfuddiannol	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Y flwyddyn nesaf, bydd 20 o bobl yn cael eu hadleoli (bydd y prif raglen waith wedi gorffen) ▪ Eraill, na

